

V Ljubljani, 15. januarja 1913.

POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVEN LIST.

Letnik XXXIV.

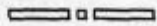
Štev. 1.

Urejuje M. J. Nerat v Mariboru.

V s e b i n a :

1. <i>K. Svoboda</i> : O pomenu „Popotnika“ za slovensko šolstvo in učiteljstvo	1
2. <i>J. Černj</i> — <i>K. Pribil</i> : Narodna pedagogika	8
3. <i>G. Kerschensteiner</i> — <i>Pav. Fleré</i> : Šolstvo v Münchnu	12
4. <i>Kristina Berthold</i> : Mimika, pomagalka pri začetnem pouku v čitanju	16
5. <i>Fr. Prážak</i> — <i>K. P.</i> : Skrb za abnormalno dete v Avstriji	20
6. Književno poročilo:	
Ocene	22
7. Razgled: Časopisni vpogled 24. — Pedagoški paberki 25. — Šolska higijena 27. — Šolske in učiteljske vesti 28. — Srednje in višješolski vestnik 29. — Šolstvo na slovanskem jugu 29. — Inostransko šolstvo 31. — Prosvetna kronika 31. — Razne vesti 32. — Mala poročila	32

Last in založba

Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Listnica upravištva.

To številko pošiljamo vsem cenjenim naročnikom ter nekaterim šolskim vodstvom na ogled. Stare naročnike prosimo, da nam ostanejo zvesti še nadalje ter pridobe še novih. Kranjski klerikalci bojkotirajo „Popotnika“ z vsemi sredstvi. Žal, ne brez uspeha. Obračamo se do vsega izvenkranjskega učiteljstva z lepo prošnjo, da nam stoji zvesto ob strani v teh težkih časih. Ne pustite, da nam uničijo klerikalci edini slovenski pedagoški list. Osebna agitacija največ izda.

Vsi na delo za dobro stvar!

Na razpolago je še nekaj iztisov 12. jubilejne številke. Kdor se zanima za „Popotnika“ ter namerava postati njegov naročnik, jo dobi, dokler je kaj zaloge, brezplačno pri upravištvu v Kranju.

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrto leta
:: 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v. ::

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnateljju
:: M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) številka 6 ::

:: Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar. ::

K. SVOBODA.

O POMENU „POPOTNIKA“ ZA SLOVENSKO ŠOLSTVO IN UČITELJSTVO.

Popotnik stopa v svoje 34. leto. Lepa starost, in malo slovenskih listov se ponaša s starejšo letnico na ovitku. In koliko pedagoških listov, ki danes potujejo po vesoljnem svetu, mu je vrstnikov, koliko jih je starejših od njega? Kdo pa prešteje množico onih listov, ki so tako samozavestno nastopali, kakor da ga ni veljavnejšega nad njimi, a so vendar šli pod zemljo. In kako visokodoneče naslove so si nadevali! Kaj je bil „Popotnik“ s svojim ponižnim imenom proti njim! Ali glej, „Popotnik“ še danes potuje, čil in zdrav, po slovenskih krajinah in obiskuje tudi slovanske brate, noseč jim poročila od najmanjšega, toda krepkega in umnega člana rodovine.

To potovanje ni bilo vedno lahko, ni bilo vedno zabavno. Naš „Popotnik“ je posebno v svoji mladosti preživel marsikatero hudo uro. Torba ni bila vedno polna; manjkalo je vsega, hrane in denarja. Kar je res, je res; tudi danes mu ni „viaticum“ bogzna kako blesteča stvar. Ampak kdor je srečno prebil takšne stiske, tako huda leta, takšne viharje in potrese kakor naš „Popotnik“, ta se na takšne malenkosti niti ne ozira; zavrti svojo palico, potisne klobuk na stran in zažvižga in zapoje in gre dalje.

No, šalo na stran, časi so resni! Slovenskemu učitelju je bilo vedno hudo na svetu, in Bog sam ve, da mu ni bilo nikdar huje nego sedaj. Da se je mogel učiteljski list tako dolgo vzdrževati, zato gre pač hvala v prvi vrsti zavednosti in požrtvovalnosti slovenskega učitelja; ali ko bi list sam ne govoril zase, ko bi ne bil potreben, koristen, ko bi ne bil največjega pomena za šolstvo in učiteljstvo, potem bi ga bilo učiteljstvo, bodisi še tako organizovano, kot nepotreben in drag „luksus“ že davno samo — ubilo. Suhe veje se morajo z vsakega drevesa porezati; tako tudi

poganjki, ki samo vsesavajo najboljše sokove, a ne bodo nikdar koristili, nikdar nosili sadu.

Torej eksistenca sama je dokaz velikega pomena „Popotnika“. Kdor hoče dobro kupiti, kupuje pri starih tvrdkah, kdor hoče modrosti, gre po svet k izkušenim ljudem.

Kdor bi pa vseeno dvomil, da li je prinesel „Popotnik“ v slovenska pribežališča prosvete, v naše narodne šole, toliko koristnih darov, kolikor se govori, ta naj vzame Kocbekov „Seznam važnejših „Popotnikovih“ člankov tekom trideset let“ v roko, in postal bode iz Savla Pavel. Kakor da si stopil pred izložbo juvelirja: koliko dragocenosti je tu nakopičenih, koliko draguljev v čisto zlato vsajenih, kakšno razkošje! — Pred temi zakladi slovenskega duha te navdaja narodna samozavest, te prešinja ponosna misel: kar je tu blaga, vse je tudi tvoje. In potem ti napolnjuje srce čuvstvo zahvalnosti napram onim, ki so kopali zlato in diamante v potu svojega obraza, v prostih urah, namenjenih počitku, po težkem stanovskem poslu; ko so drugi krepili duh in telo v naravi, prosti, svobodni, tedaj so oni v službi prosvete vršili mnogo težje delo in kopali iz trde skale zlato in drago kamenje za duševni narodni zaklad, s katerim lahko mirne duše stopimo v krog večjih in jačjih narodov; in če ste vsi množili duševno bogastvo človeštva, Slovenci so doprinesli svoj delež, nesorazmerno večji, nego se je pričakovalo, nego je bila naša dolžnost!

Nesmiselno bi bilo tu naštevati članke in večja dela, ki jih je doslej objavil „Popotnik“. Čemu isto delo opravljati dvakrat. „Seznamek“ nas poučuje, da je Popotnikov urednik z večšo roko znal izbrati gradivo tako, da se je posvetilo dovolj prostora vsem važnejšim panogam pedagoške vede. Verno zrcalo svojega časa ti pokaže vse, kar je v raznih dobah vnelo šolnike. „Popotnik“ je bil vedno sodoben, aktuelen, vedno je stal na višini situacije, vedno je bil vreden vrstnik ne samo slovanskih, ampak tudi vseh sodobnih pedagoških listov. Od dobrega najboljšje je prinašal, ker je moral biti „Popotnik“ tudi vodnik slovenskemu učiteljstvu na poti k popolnosti. In na tem potu ni smelo zaostati slovensko učiteljstvo za šolniki drugih narodov, ker bi ž njim bilo zaostalo šolstvo, in s šolstvom — narod. Ne varajmo se! **Vseobča narodna kultura je kultura njegovega učiteljstva. je njegovo šolstvo** — kdor tega neče pripoznati, je Kain, ki ubija brata. In kdor to šolstvo v razvoju ovira, kdor mu jemlje ugled in mu izpodkopa temelje, je Efialt, ki je izdal svoj narod in mu skuša vezati roke, da se ne more braniti proti močnejšemu, ne samo ker številnejšemu, ampak v prvi vrsti ker bolj kulturnemu nasprotniku.

Ne moremo tajiti, da je slovensko šolstvo črpalo koristi tudi iz drugih, neslovenskih pedagoških listov. In potem je bil „Popotniku“ vselej ob strani tudi „Tovariš“. Vendar pa pretežna večina slovenskih uč-

teljev, masa naših šolnikov živi ob slovenskem kruhu, ki ga prinaša „Popotnik“. „Tovariš“ mu krči pot, se bori za pravice slovenske šole. „Popotnik“ to šolo razvija in jači in dviguje vedno više, kjer je solnce, je luč.

Kdor bode pisal zgodovino slovenskega šolstva, ta se bode zatekal k „Popotniku“ kot glavnemu izvoru za novejšo dobo. In tako bode res „Popotnik“ imel trajno ceno, ne glede na to, da bodo mnogi članki imeli vedno svojo znanstveno veljavo in torej tudi svojo vrednost. Še vedno mladi adepti naše umetnosti lahko z velikim pridom čitajo stare Popotnikove članke; hvalevredno in prekoristno bi bilo, zbrati iz starih letnikov najtehtnejše spise in jih ponatisniti v zborniku, ki bi olajšal mladim izbiranje in bi napravil te zaklade vsem dostopne. In če je tudi Kocbekov „Seznam“ kakor potokaz v naši zakladnici velikega pomena, ne koristi vsem učiteljem, ker le redki so učitelji in zavodi, ki imajo vse letnike „Popotnika“. „Slov. Šol. Matica“ bi pa lahko s ponatisom najlepših Popotnikovih člankov dala ključ do te zakladnice slehrnemu slovenskemu učitelju v roko.

Predep končam razmotrivanja o pomenu, ki ga ima „Popotnik“ za slovensko šolstvo po svoji preteklosti, polagam slovenskim učiteljem in prijateljem šolstva še eno vprašanje: Kaj, ko bi vsega tega ne bilo? Kaj ne, tovariši, da bi Vam bilo žal, tako žal, kakor da je kdo s kruto roko izbrisal vse Vaše spomine na solnčne dni in veselje mladosti, na uspehe Vaše moževne dobe. Žal bi Vam bilo, kakor da je kdo iz Vaše zlate knjige iztrgal ravno oni list, na katerega ste bili najbolj ponosni, in katerega ste vsakemu gostu najpreje pokazali. Iz kronike slovenskega šolstva bi bilo iztrgano najvažnejše poglavje . . .

* * *

Dobra, slavna preteklost je dobro priporočilo ne samo ljudem, ampak tudi listom, je važen svet, temeljni pogoj za srečno sedanost; ali v eksistenčnem boju se ti vsak hip lahko pripeti, da skoči parveni na noge in ti zakliče: Hej, starče, jaz sem boljši od tebe, ôte-toi de là que je m'y mette. Izkratka, dokazati nam je pomen našega lista v sedanji dobi, da mu ne more nihče odreči in jemati pravice do obstanka, še več, da mu dokažemo sveto pravico do vsestranske podpore. Kakšen je torej ta list danes, kakšen pomen ima za slovensko šolstvo in učiteljstvo sedaj, v tem trenutku, ko nastopi štiriintrideseto pot po slovenskih gajih in poljanah? Kaj nosi v torbi in kam so mu namenjeni koraki, čemu potuje?

Nobena veda se tako naglo ne razvija kakor pedagogika. To je umevno, ker nobena veda za razvoj človeštva ni tako pomembna, nobena ni tako splošno uporabljena, nobena nima toliko nositeljev; v vsaki hiši se vzgaja, v vsaki vasi so učitelji, k temu še stopijo

drugi vzgojni zavodi, do srednjih in visokih šol. In povsod bi se morali ozirati pri vzgoji tudi na nauk o vzgoji, in v vseh vzgojevališčih se potom izkustva ali špekulacije nabira novo gradivo za pedagoško vedo, za pedagogiko kot znanost. Krivo bi bilo mnenje, da je samo profesorjem vseučilišč dana naloga, razvijati znanost. Četudi so strokovnjaško naobraženi pedagogi v prvi vrsti pozvani v to, da pestujejo vedo sistematiški, ne smemo pozabiti, da je pedagogika tudi umetnost, in v umetnosti producira največ talent, genij. In tako so vsi, ki vzgajajo, poklicani, pedagogiko proučevati in če so dani v to potrebni pogoji, tudi vedo razvijati in razširjati, popularizovati.

Pedagogika je tako narasla, da se že dolgo specializuje. Danes se proučava ta veda v mnogih panogah, danes ni mogoče biti več strokovnjak obče pedagogike v pravem pomenu besede; dovolj imaš dela, če hočeš zasledovati vso literaturo posameznih delov pedagogike.

In kakor služijo tej specializaciji večji pedagoški spisi, tako ji služijo pri drugih narodih tudi pedagoški listi. Tudi tu je opazati, kako se bavijo določeni pedagoški časniki samo s psihologijo, drugi samo s psihiskimi abnormitetami, tretji so posvečeni proučevanju otrok (child study), četrti metodiki itd. Obstoje tudi danes pedagoški listi, ki še vedno motrijo vse pedagoško polje; ali ti danes nimajo več takšne cene, njih pisatelji so zastopniki manjših struj ali manjše kvalitete, njih čitatelji nimajo toliko znanstvenih potreb kakor praktičnih migljajev, ki jim služijo pri vzgojnem delu.

Pri tako silnem razvitku pedagogike postala je potreba neprestane naobrazbe pri učiteljih vedno večja. Kar je bilo včeraj še veljavno, danes leži v prahu. Prišel je močnejši duh in dokazal, da smo se klanjali doslej maliku. Bil bi neodpustljiv greh, ne osrečiti toliko gojencev, kakor jih ima navadno vsak učitelj, z novimi pridobitvami vede. Bodočnost vzgajamo ljudskega pokolenja, zato mora naše vzgojno delo stati na višini časa.

Če je torej potrebno, da se naobrazujejo neprestano tudi stari, izkušeni učitelji, koliko bolj moramo zahtevati samonaobrazbe od začetnikov. O nedostatni naobrazbi učiteljskih kandidatov smo vsi prepričani; štiri leta bi jedva zadostovala, da se pedagoško naobrazi človek, ki ima že dovoljno občno naobrazbo. Občno naobrazbo od temelja in še pedagoško naobrazbo doseči v štirih letih ne bi mogli po naših učiteljskih doseči niti tedaj, če bi imeli vzgajati same talente, same genije.

Danes se zahteva od staršev priprava za vzgojno opravilo. Velika mesta imajo šole za bodoče očete in bodoče matere. In niso li naši roditeljski večeri samo dokaz, da smo prepričani o potrebi pedagoške naobrazbe tudi zadnjega bajtarja!

Vse to velja za slovenskega učitelja, kandidata, očeta ravno tako kakor za vsakega drugega. — Slovenci pa so se mi večkrat zdeli kakor ubožen plemenitaš, ki bi moral živeti tako razkošno kakor prvi palatini države — a ne more, ker nima sredstev. Tudi Slovenci smo v kulturi tako napredovali, da imamo tiste duševne potrebe, kakor srečnejši, ker številnejši narodi. A lastnih sredstev, omisliti si potrebščine, teh ni. Založnik, ki je le eno slovensko znanstveno knjigo natisnil, o drugi znanstveni knjigi noče ničesar več slišati. Ni odjemalcev! In ko bi naše knjige bile še dvakrat tako drage, kakor so, založnik bo imel izgubo. To velja tudi za pedagoške knjige. Svojih ne moremo tiskati, kupovati moramo tuje. Ni dvoma, da to narodni kulturi škoduje; neprenehoma dovajamo narodu tujo hrano, kako bi se duh sam ne potujčil?

Kar imamo znanstvenih del, pridobili smo si jih s pomočjo književnih društev.

Tudi za izdajanje slovenskih pedagoških del obstoji takšno društvo. — Ali kako bi bilo mogoče, da bi se izdajanja S. Š. M. ozirala na vse panoge [pedagogike in še na druge vede? Kako bi bilo mogoče, da bi slovenski učitelj izhajal s tremi, štirimi knjigami na leto? To prečita v enem mesecu? In potem?

Slovenskemu učitelju je potreben „Popotnik“, kakor ribi voda. „Popotnik“ ne more služiti izključno specializaciji pedagoške vede, on mora prinašati in prinaša vsakovrstne članke. Iz občne pedagogike, iz dušeslovja, iz logike, iz vzgojeslovja, iz ukoslovja, iz metodologije, skratka iz vseh starih in najmodernejših strok pedagogike mora „Popotnik“ prinašati toliko gradiva, kolikor ga je potrebno, da se učitelju zajamči stik s širokim pedagoškim svetom, z napredkom vede.

Vsaka „Popotnikova“ številka te pouči o tem, da stoji ta list na višini situacije. „Popotnik“ je moderna revija, tega ne more nihče ovreči; kdor pozna tudi druge pedagoške liste, bode prisodil našemu listu častno mesto med njimi. Slovenci nimamo psiholoških laboratorjev, nimamo univerz, ne tehnik, ne drugih visokih zavodov, kjer se neguje veda v velikem stilu. Ali niti enega znamenitega slovenskega šolnika ne poznam, kateri bi ne bil sodeloval pri naši reviji. Torej kolikor je v naših razmerah mogoče, toliko „Popotnik“ daje svojim naročnikom: učitelju potrebno vsestransko pedagoško naobrazbo, pa tudi specialno, kolikor je je treba; prinaša vesti o pedagoških reformah v tujini in doma in kritikuje te reforme; prinaša poročila o književnih novostih, o novih učilih in preiskuje njih vrednost; obširen „razgled“ prinaša pedagoške novice iz vseh delov sveta, in to v taki množini in na tako široki podlagi zbrano, da se ne more kmalu katera revija ponášati s tako popolno rubriko. Koliko učiteljev čita s slastjo te drobtinice, ki

kot izvlečki iz dolgih člankov prinašajo njih jedro in pomenijo torej dvojno ekonomijo: časa in denarja.

Kdor čita „Popotnika“ redno, ta stori mnogo za svojo naobrazbo. Mnogo člankov ne koristi morda toliko po svoji vsebini kakor s svojo sugestivno močjo. Dobro pisan članek „Popotnika“ je vzbudil že marsikaterega mlačneža na delo. Naša revija je pač pripravna, da napolni srce vsakega učitelja s stanovsko zavednostjo, katera ga drži na višini, da ne utone v vsakdanjosti, v mizeriji okrožujoče ga nekulturnosti.

„Popotnik“ pa kaže tudi neučiteljskemu slovenskemu svetu naše prizadevanje v pravi luči. Kdor samo lista po naši reviji, ta spozna resno voljo našega učiteljstva in pošteno stremljenje, vzgajati narod najboljšim načinom.

„Popotnik“ je med slovanskimi brati uvaževan list. Zameno svojega lista z našim smatrajo uredniki prvih slovanskih pedagoških listov za potrebo. Zamenjuje se „Popotnik“ skoro z vsemi češkimi in poljskimi, s hrvatskimi, srbskimi in bulgarskimi pedagoškimi listi. Neštetokrat sem občeval s prvimi češkimi učitelji, s priznanimi slovanskimi pedagogi. Iz ust prvih učiteljev med Slovani sem slišal vedno samo navdušeno hvalo o „Popotniku“, nikdar najmanje graje. Lastno priznanje, lastna hvala, cena mala. Ali kar izkušen tujec hvali, ki nima prav nobenega osebnega interesa, ki stoji nad strankami, to mora biti dobro, in s tako hvalo se smemo ponašati.

* * *

Ne samo v preteklosti, ne samo v sedanjosti ima „Popotnik“ velik pomen za slovensko šolstvo. Ta pomen se mu mora dvigniti tudi v bodočnosti, še več, ta pomen mora postajati od dne do dne večji. To bode le tedaj mogoče, če ga bomo vsi poklicani činitelji duševno in gmotno podpirali.

Na svetu je tako, da je tudi najidealniša stvar navezana na materialnost. „Popotnik“ je pasiven. Tisk stane mnogo, stroški za izdajanje, za razpošiljanje so ogromni. Četudi sotrudniki ne dobivajo honorarja, ne more se to stanje vzdrževati. Stroški bodo od dne do dne večji. Pokrili se bodo samo tedaj, če bode redno več naročnikov. Saj „Popotnik“ ni drag list, še nemški so dražji. Čez 400 strani za 6 K denarja ne nuja izlahka današnje knjigotrštvo. Cena je tako mala z ozirom na vnebovpijoče gmotno stanje odjemalcev, slovenskih učiteljev.

Ali vsi ne sprejemajo „Popotnika“, ki bi ga lahko naročevali. Vsak dan šolskega leta dva vinarja, v počitnicah še tega davka ni treba, in imaš naročnino za „Popotnika“. Eno cigareto manj na dan, vrček piva na teden manj, pa je „Popotnik“ plačan.

Na „Popotnik“ bi morali biti naročeni vsi profesorji srednjih šol in učiteljšč. Toliko bi jim moralo biti do edinega strokovnega lista slovenskega učiteljstva. Saj se bavi „Popotnik“ tudi s srednjo šolo. Vem, da imajo profesorji mnogo večje znanstvene potrebe, ali naj ne zamujejo, naj ne omalovažujejo ta edini spoj, ki jih še veže na šolstvo svojega naroda. Šest kron na leto, to nikogar ne boli, to utrpi vsak še tako slabo plačan suplent. To je etična, to je moralna zadeva vsakega slovenskega profesorja, vedeti, kako se razvija slovenska šola. In ni dovolj, če leži list na mizi v zbornici. Najboljši list o slovenski šoli bi moral zavzemati častno mesto v knjižnici vsakega slovenskega pedagoga. In če v listu ničesar ne najdeš za sebe, spoštovanje in zahvalnost do prvih svojih učiteljev bi nam morala narekovati, da njih list podpiramo.

Nobene slovenske knjižnice, nobene čitalnice, nobenega bralnega društva bi ne smelo biti brez „Popotnika“. V boljših gostilnah bi moral biti na razpolago „Popotnik“.

Nobena šola bi ne smela biti brez naše revije, nobenega pravega slovenskega učitelja si ne morem predstavljati brez „Popotnika“. Potrebo po listu naj bi vzbudili že v učiteljščnikih; vsak slovenski preparand četrtega tečaja bi moral biti naročen nanj.

„Popotnik bi bil najboljši posredovalec med šolo in domom. Nobena boljša slovenska hiša bi ne smela biti brez njega; potrebovala bi ga za vzgojo lastnih otrok in za razumevanje šolskega dela.

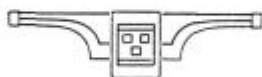
Tako upeljan „Popotnik“ bi ne imel gmotnih potežkoč. Potem bi se lahko vsebina pomnožila in učiteljstvo in šola bi bila nedvomno na boljšem.

Nič manj ni odvisen pomen „Popotnika“ v bodočnosti od duševne podpore. Komur je mar slovenski narod, mora se zanimati za naše šolstvo; in kdor hoče razvijati slovensko šolstvo, mora razvijati slovensko učiteljstvo, ker šola in učitelj sta istovetna izraza. Kdor ima več daru od Boga, ta naj več daruje narodu. Ne zakopljite svojih talentov! Ne prepuščajte dela samo „idealistom“. Studij je prijetna stvar, ali človek ne sme biti samo egoist, sebičnež, ki skrbi samo za sebe in pusti poleg svoje bogato obložene mize gladovati duševne siromake. Ne samo „sprejemanje“, tudi „dajanje“ je poglavje življenja. Ne jemljimo naše revije samo s prezirčnim nasmehom v roke — „glej, kaj pa mi more šolmoštarija koristnega nujati!“ Skrbimo za to, da se v našem listu ono, kar je morebiti manj vrednega, nadomesti s snovjo, ki bode odgovarjala vsem še tako rafiniranim zahtevam. To leži v Vaših rokah, slovenski znanstveniki, ali z ironijo ne pridemo nikamor, pomagati nam more samo resno delo. Če veš, da moreš kaj bolje storiti, kako mala je tvoja moralna cena, če v interesu tako svete stvari, kakor je narodno šolstvo, ne vprežeš svoje najboljše moči! **Ne bodimo duhovi, ki vedno in povsod**

samo zanikujemo, ampak pošteni delavci pri hramu narodne prosvete!
 — Ko bi vsi slovenski znanstveniki samo ono darovali „Popotniku“, kar jim pri njihovih studijah v poglobljenje ostaja kot beležka na mizi, potem bi naša revija bila lahko v kratkem tam, kjer so prve pedagoške novine Evrope.

* * *

In Ti, Popotnik, potuj, potuj! Naj se Ti pomladi in pomnoži življenska sila z vsakim novim letom. Ne boj se težav, ne boj se viharjev, ne boj se zlobnih ovir! Koliko si premagal zaprek na svojem potovanju! — Nadaljuj svojo pot, ki Ti jo kažeta star, izkušen vodnik, Tvoj urednik, ki Ti določuje smer že čez trideset let, in Tvoja dobra zvezda. Naj se Ti odprejo na stečaj palače, ki jih je postavil narod svoji prosveti širom domovine, naj se Ti ne zapira zadnja gorska šolica; star znanec krepi v dobrem stare prijatelje svoje, tolaži in teši trpina; če prideš v hišo, kjer je mnogo duševnega bogastva, kjer Ti grozi prezir, ne mari zato, prezir se spremeni v spoštovanje — če prideš k siromaku, daj mu od svojega majhnega imetka; potuj širom slovenske domovine, in kjer najdeš mladega tovariša ali tovarišico, ki stoji na razpotju, in ne ve, kam bi se podal, in je zbehan, ker so ga ostavili vodniki samega na poti prav tedaj, ko mu je svetovalcev največ treba: tu postoj, tu pokaži svoje zlato srce in ponudi se mlademu učitelju če ne za vodnika, vsaj za spremljevalca, in potem potujta naprej, naprej — — k idealom!

J. ČERNÝ — K. PŘIBIL.

NARODNA PEDAGOGIKA.¹

Pojem naroda in narodnosti še ni tako vsestransko razjasnjen in seveda ga tudi povsod ne shvatajo tako, da bi bila potreba, urediti in izvrševati vzgojo po tem pojmu, občno in vsem jasna.

Danes se učimo biologije, psihologije, antropologije, etnologije, zgodovine in sociologije; šele sedaj spoznavamo, da imajo narodi svojo individualnost, ki se je razvila vsled žitja ob raznih naravnih pogojih in v različnih družstvenih odnošajih in vsled stalne dednosti. Spoznavamo, da ima vsak narod svojo posebno čud, ki se več ali manj razlikuje od čudi drugih narodov; mnogo naravnih in kulturnih sil je vplivalo nanjo, povsod v drugi sestavi in ob raznih pogojih.

¹ Primerjaj „Popotnik“ letnik XXX. št. 1. str. 1.

Želeti je, da bi se narod proučeval, da bi se izvedelo, kako je nastal, kako je rasel in se razvijal, kakšne boje je bojeval za svoj obstanek, po katerih telesnih in duševnih svojstvih se posebno odlikuje, kakšno duševno individualnost in energijo kaže, kako se je po svojih možnostih organiziral v svojem osredju, katere nižje in višje smotre si je postavil in kaj je storil v dosego teh ciljev.

Vse to moramo želeti zlasti od vzgojiteljev naroda, ker samo to spoznanje jim more služiti pri vzgoji kot konkretno in zanesljivo vodilo.

Vzgoja naroda se ne da samovoljno predpisati po nekakih spekulacijah o tem, kako bi se naj vzgajal človek vobče. Vzgoja naroda se mora urediti po konkretnih potrebah, kakor jih narekuje njegovo življenje. Vzgojni sistem more imeti le tedaj praktično vrednost, če izvira iz poznavanja naroda, iz poznavanja njegovih svojstev (dobrih in slabih), iz poznavanja njegovih stremljenj in smotrov. A težko bi hotel kdo trditi, da so svojstva, stremljenja in smotri vseh narodov isti, da je torej mogoče izumiti in uveljaviti za vse narode edino in za vse dobro in uporabno pedagogiko.

Kljubu tej jasni resnici smo imeli pri nas doslej samo takoimenovano občno, normativno pedagogiko; ta je zavzemala ves naš duh, radi nje se nismo mogli približati konkretnemu predmetu pedagogike. Vsled univerzalne, kozmopolitične, „idealne“ pedagogike se pri vzgoji nismo bavili s konkretnim človekom tega sveta, tega naroda, tega veka, temveč z nekim bajnim ljudskim bitjem, ki je bilo samo fikcija pedagoške teorije; a nam so sugerirali, da je teoretični človek te univerzalne in idealne pedagogike ključ, s katerim bi utegnili prodreti pedagogi do bistva vsakega človeka.

Toda to ni resnica.

Sicer smo se učili, da je treba za uspešno vzgajanje poznati konkretno bistvo gojenčevo, njega telo in dušo. A nikdar nismo dospeli do tega. Menili smo, da se psihološke, pedagoške in didaktičke šablone podajo vsakemu bitju, in ravno zato nismo mogli s to naučeno psihologijo, pedagogiko, etiko in didaktiko nikamor. Nismo se učili proučavati s pomočjo konkretnih spoznanj, nismo se učili raziskavati empirično, a pri vsem smo se zanašali na to, da je nekje nekdo odkril in nam pripravil vse, karkoli potrebujemo.

Če hočemo vzgajati, se moramo zavedati dejstva, da so naši vzgoji izročeni ljudje: člani našega naroda, otroci naše dobe, ki se imajo pripravljati za žitje in za bodočnost; da so to udje teh in teh družbenih slojev in torej izhajajo iz določenih odnošajev in pogojev, katere nam je poznati in po katerih moramo urejati svoje vzgajanje.

Skoro bi se upal trditi, da si mora vsak vzgojitelj ustvariti svojo lastno pedagogiko, ker mi nihče ne more utajiti, da je

vsak še predno začne vzgajati ali vsaj med vzgajanjem dolžan proučevati milje in predmet svoje vzgoje. To zahteva seveda pripravo iz teoretskih predmetov: biologije, antropologije, fiziologije, psihologije, etike, sociologije, ki so mu pravzaprav samo orodje za uspešno opazovanje. Kdor ne zna teh strok, ni zmožen opazovati in soditi, ne zna sklepati, izkratka ne umeje si tolmačiti pojavov, katere sreča na svojem potu. Teoretična priprava v omenjenih strokah pa ga usposablja za opazovanje in bistri in širi njegove nazore. Pravo delo pri studiju srede (miljeja) sestoji iz izbiranja in klasifikacije, iz razredovanja spoznanj, iz njih sistemiziranja, iz stvarjanja določene sodbe in nazora o danem miljeju, oziroma njega ljudeh. To pa daja vzgojiteljem dele onega potrebnega znanja o ljudstvu, odnosno o narodu, in potem šele nastopa pravo pedagoško delo: iskanje sredstev in metod, ki omogočujajo uspešen in zanesljiv vpliv pri vzgoji.

Kdo bi mogel dvomiti o tem, da mora vzgojitelj potom lastnega opazovanja in proučavanja spoznati ljudstvo v njega poklicu, trpljenju in veselju? Da, spoznati ljudstvo tudi v tem, kako se samo vede napram njim, kakšen nazor si stvarja o svojem žitju in namenu in kako pri tem postopa? Za vzgojitelja ni brezpomembno zvedeti, kako se n. pr. narod hrani, kaj zauživa najčešče, kakšne žive nagone in strasti ima, kako in katerim se vdaja ali s katerimi se bojuje in iz katerih vzrokov? Važno je tudi doznati, kakšno duševno bogastvo se javlja v govoru, v pesmih, v pregovorih i. t. d., med ljudstvom, kako mu je razvito in obsežno versko čuvstvo in kult, kakšen mu je čut za lepoto, kakšna volja, kakšna energija, samotvornost in podvzetnost, v katerih slojih najsilneje in kje najslabeje. Koristno je znati, kako si je ljudstvo uredilo svoj dom, kakšen red vlada v obitelji, v poklicu, kako upravlja vzgojo otrok, kako umeje živeti za javnost in občnost, kakšni so mu нравni temelji in kakšen nazor o življenju ima, v koliko misli samostalno in v koliko po tradicijah, kaj mu je v žitju samo posnemanje in kaj vpliva najmočneje na način njegovega življenja. Koristno je opazovati нравni značaj ljudstva, kako se javlja pri družbenih stikih, koliko smisla ima za družabne čednosti, zlasti za resnicoljubje, pravičnost, zakonitost, svobodomiselnost; kakšne vrste so ti stiki in kateri zajmi (interesi) jih vodijo. Tudi je dobro doznati, od kogar in s čimer se da ljudstvo rado vladati, kakšne zastopnike si voli, koliko smisla ima za pravo in napredek, kakšna samozavest ga navdaja in kakšen čut za vzajemnost in složnost neguje v svojem srcu.

To samo primeroma navajam, da moramo opazovati ljudstvo v podrobnejših motivih in dejstvih njegovega življenja, da si omogočimo sodbo o tem, kako konkretno nam ga je vzgajati. Samo takšna vzgoja, ki se bode naslanjala na istinito

stanje ljudstva in ki bo stremila za njega lepšim, bolj dovršenim ciljem, bo konkretna in bo odgovarjala njega resničnim potrebam.

Samo iz takšnega stvarnega proučavanja ljudstva v vseh njegovih sestavinah v narodnem telesu nam utegne vznikniti jasen pojem o narodu in narodnosti, a iz sinteze takšnih spoznanj nam more vziti tudi sistem narodne pedagogike.

Narodna pedagogika bode seveda tudi normativna disciplina, toda nje podlaga bode zbirka dejstev, spoznanj s pomočjo eksplikativnih ved, zlasti pa biologije, narodne psihologije in sociologije.

Narodna pedagogika bode bolj konkretna disciplina nego dosedanja občna pedagogika. Dokaz temu je to, da se mora baviti z bolj določenimi, iz narodnega življenja vzetimi predmeti, t. j. z ljudmi posebnih telesnih in duševnih lastnosti v posebni prirodni, kulturni, zgodovinski in socialni sredi.

*

Ker so nas dojili s spekulativno, občo pedagogiko, ki samo megleno označuje smotre in sredstva in ne prinaša praktične koristi niti od onih opravil, ki se vežejo po njenih ukazih, nastaja potreba, končno se obrniti od splošnega k posebnemu, t. j. od obče pedagogike k posebni, narodni pedagogiki.

Oziri na praktično, realno življenje v narodnih formah zahtevajo takšno vzgojo, ki bi se strinjala z narodnim ciljem in programom.

In tu se nam vsiljuje določeno vprašanje: kaj je torej cilj, kakšen je program naroda?

Odgovor na to je sinteza spoznanj iz biološkega, psihološkega in sociološkega proučavanja narodnega telesa. V teh treh strokah je združeno vse, kar je sploh mogoče zvedeti o narodu kot živem, organizovanem, zavednem in z nagonom samoobrambe obdarjenem stvoru.

Prvo besedo bode imela tu antropološka biologija, čije nauki izzvenijo v nasvete o ohranitvi zdravja in o boju proti degeneraciji. Zdravstveni nedostatki poedincev in narodne celote so kakor oblike degeneracije prav mnogoštevilni in različni — tu je treba torej mnogo pozornosti in dela. Drugi nauki biološkega raziskavanja se bodo tikali kulturne prakse, v kolikor je zvezana z načini življenja in zlasti v kolikor vpliva na telesno stanje narodnih pripadnikov.

Posledica vseh bioloških opazovanj in preudarkov bode nedvomno zahteva: Predvsem telesno zdravje in moč naroda v vseh poedincih.

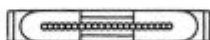
Poleg biologije nam poda tehtne nauke narodna psihologija, ki sestavi iz proučevanja duševnih tvorb, zlasti jezika, mitov, verstva, vede, umetnosti, prava, filozofije, šeg in nravnosti sliko istinitosti ter postavi ideal daljnjih duševnih stremljenj, daljnega razvoja; naj bi v vsem narodu in pri vseh poedincih bivala v zdravem telesu zdrava duša. Tu nastopi logično druga zahteva: Naj bi se dala narodu najširja naobrazba in razvile najjače njegove konkurenčne zmožnosti pri vseh njegovih članih.

Končno ima tudi sociologija tu važen glas; naj bi se potom raziskovanja diferenciacije in organizacije za vse društvene funkcije v narodu ustvarilo s pravičnim ocenjevanjem zajmov, z uvedbo harmoniškega sožitja in z negovanjem sloge stanje edinstvenosti, organizacijske izenačenosti in svobode in neodvisnosti v notranjosti in napram vnanjosti.

Svoj eksistenčni cilj ima torej narod v svojem zdravju in svoji moči, v svoji naobrazbi in konkurenčni zmožnosti, v organizacijski zedinjenosti, izravnosti in svobodi v notranjosti in v neodvisnosti napram vnanjosti.

Poleg tega pa označuje tudi zgodovina našemu¹ narodu še višji in idealniši smoter. Palacký ga je v uvodu k zgodovini češkega naroda določil takole: „I dnes ještě tatáž z dějin, jako z povahy zeměpisné, úloha jemu se klade: sloužiti za most mezi Němectvem a Slovanstvem, mezi východem a západem v Evropě vůbec.“

Verujemo v to poslanstvo. Vse dokazuje, da so Čehi pozvani za posredovalce miru med slovansko in germansko kulturo, pozvani staviti most k prehodu od narodne brutalnosti k narodni humaniteti. (Dalje)

G. KERSCHENSTEINER — PAV. FLERÈ:

ŠOLSTVO V MÜNCHNU.

Ko sem pisal lani v „Popotniku“ o najpoglavitejših zastopnikih delovne šole v Nemčiji, še nisem imel v rokah podatkov, ki bi mi kazali Kerschesteinerjevo delovanje v Münchnu tako natančno, kakor jih je prinesla tretja izdaja njegove knjige „Grundfragen der Schulorganisation.“² Ko sem jih prebral, sem uvidel, da je bilo moje lansko poročilo o Ker-

¹ češkemu, vendar pa tudi za Slovence veljavno.

Op. prel.

² 3. izdaja pri B. G. Teubner v Leipzig; in Berlinu. 1912. Cena 5 K.

schensteinerju zelo površno in da si čitatelji „Popotnikovi“, ki jim ni prišla omenjena knjiga in pa njegovo delce „Begriffe der Arbeitsschule“¹ pred oči, ne morejo napraviti jasne slike o delovni šoli in njenem delovanju v Münchnu pod vodstvom in inicijativo Kerschensteinerjevo. V zaključnem svojem sestavku pa dopolnjevati ne morem in tudi prej ni bil moj namen, da bi obdelaval posameznika razen Laya s svojo samolastno zahtevo tam, kjer sem hotel podati le obsežno sliko v malem; da pa vseeno popravim svojo netočnost po ne lastni krivdi, sem naprosil dovoljenja, da smem podati v „Popotniku“ vsaj iz ene delovnošolske organizacije celotno sliko. G. dr. G. Kerschensteiner, mestni šolski svetnik v Münchnu, mi je v ta namen radevolje dovolil vporabo svojih poročil; izbral sem jih na raznih mestih in zbral v naslednje. Kdor pozna vire natančno, bo opazil marsikaj izpuščenega, marsikaj na drugem mestu — nič ne škoduje! — ne prevajati na slovensko sem se odločil Kerschensteinerja, ampak pokazati viden, statističen uspeh njegovega dela in njegov načrt. O njegovih idejah pa kdaj drugič.

Toliko v predgovor — in če je potreben — lasten zagovor!

a) Organizacijski primer za ljudskošolske razrede v mestih.²

Delovna šola v smislu predstoječega razvoja je izvedena v Münchnu v vsi nadaljevalni šoli in v najvišjih razredih ljudske šole za dečke in deklice. Za sistematično proizvodbo v drugih razredih ljudske šole se je moglo pridobiti le kraljevo (bavarsko) šolsko oblast; mestni kolegiji pa so se dozdale branili prispevati za ta relativno mala potrebna sredstva. Dali so jih le za napravo poskusne vrste štirih postopnih razredov v l. 1910. Da so odklonili izvršitev v velikem, kakor pri ponavljajnih šolah, je vzrok deloma neutemeljen — kakor bomo videli pozneje — strah pred prevelikimi izdatki, deloma tudi upravičena skrb za ohranitev izobraževalnih vrednot današnje književne šole. Ta skrb je nastala vsled deloma kajpada prav napačnih predlogov, ki jih je prinesla literatura o delovni šoli, kakor tudi zato, ker so v resnici napačno pojmovali bistvo delovne šole, kakor se je to lahko opazalo zadnja štiri leta v vsi Nemčiji. Meni se tudi zavrnitev ne zdi nesreča, da se le pospešuje v bodočnosti resno pripravljalne razrede. Kajti duh delovne šole zahteva bistveno drugačno učiteljsko izobrazbo kakor je današnja. Dokler se vzgaja učitelje samo v književni šoli, jih bo vedno le malo, ki bi prodrli z lastno silo v bistvo delovne šole. Ko pa bodo enkrat učiteljišča prepojena z duhom delovne šole, potem pa si ustvari ta duh brez nasprotstva pot v ljudsko šolo.

¹ Ista založba. 1912. Cena Mk 1·20.

² Iz G. Kerschensteiner: Begriff der Arbeitsschule. Str. 77–84.

Kajti sredstva, ki so za izvedbo potrebna, še daleč niso tako velika, da bi mogli biti ovira. To kaže organizacija obeh poskusnih razredov, ki sta zdaj v Münchnu, in to hočem tudi ob kratkem pokazati.

Če pomeni delovna šola v resnici bistven napredek, če poveča izvršitev delovnega principa aktivno zanimanje učencev, tedaj se mora gotovo v delovni šoli doseči pri ožjem učnem času isto, kakor se dosega v dozrajšnji šoli z manjšo aktivnostjo učencev, pa s širšim učnim časom. Zato se je skrajšalo učni čas v obeh poskusnih razredih (prvo in drugo šolsko leto) neke ljudske šole, za 4 do 5 ur. Zato pa je bilo potrebno, da se je razdelilo razreda, ki sta imela 40 in 50 učencev, pri nekaterih učnih urah v dva oddelka, katerih vsak se poučuje posebe. Kajti resnično pridelanje novih predstav in pri gotovih predmetih gotovo ročno delo je mogoče izvesti le z malim številom otrok. Celotna delitev razredov, torej določeno razredno število na 22 do 25 učencev, nikakor ni potrebna. Če bi bila potrebna, ne bi mogel danes noben šoloupravni uradnik resno predlagati delovne šole. Brezmiselno je, sklicavati se na relativno male razrede na Švedskem ali na Danskem ali v gotovih delih Združenih držav. Kajti relativno male učiteljske plače teh dežel dovoljujejo male razrede mnogo prej, kakor učiteljske plače v velikih mestih Nemčije. Primerna učiteljeva plača in z njo utrjeno veselje do življenja in do dela je pa tudi za duh delovne šole mnogo uspešnejše kakor določitev kake tako nizke maksimalne frekvence, ki bi zvišala izdatke za šolstvo v mestu kakor je München na mah od 8 na 16 milijonov. Splošno tako nizka maksimalna frekvenca pa za izvedbo delovne šole tudi ni potrebna. Delovna šola vendar ne prevzema le uvedbe v svet znanja in vede, ampak tudi v vajo znanj in ročnosti, ki so se pridobile z uvedbo. Pri vaji so pa števila učencev mnogo manjše važnosti kot pri uvedbi. Še celo pri uvajanju so učni predmeti, ki vedno dovoljujejo število učencev od 40 do 50 otrok, namreč ondi, kjer gre le za uvedbo v tradicionalno znanje, ki si ga je mogoče pač tudi v bodoče pridobiti le z besedo in s knjigo, in kjer tvori ravno knjiga in na njeno vsebino se naslanjajoče prevdaranje duševno delavnico. Sem spadajo zgodovina, verouk, gotova polja jezikoslovnega pouka, kakor tudi deli zemljepisnega pouka.

Prvi poskusni razred se je delil za dve uri nazornega nauka, za dve uri računstva, za dve uri čitanja in pisanja, tako, da je imel učitelj vsega 23 ur, pri tem ko so imeli učenci okroglo 17 ur pouka. Oddelek *A* razreda je prihajal navadno ob 9. uri v šolo, oddelek *B* ob 10. Od 10.—11 ¹/₂ ure sta bila oddelka združena. Ob 11 ¹/₂. uri je šel oddelek *A* domov, oddelek *B* pa je dobival do 12 ¹/₂. ure lekcije, ki jih je imel oddelek *A* že od 9.—10. Popoldne je bil pouk le v ponedeljek in četrtek po eno uro, za oddelek *A* od 2.—3., za oddelek *B* od 2 ³/₄.—3 ³/₄.

Razdelitev šolskega časa za oddelek *A* (kakor tudi za oddelek *B*) kaže naslednja tabela:

	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota
D o p o l d n e						
9—10	Računstvo (30) Čitanje-pisanje (30)	Nazorni nauk (60)	Čitanje-pisanje (30) Petje (30)	Računstvo (30) Čitanje-pisanje (30)	Nazorni nauk (60)	Čitanje-pisanje (30) Petje (30)
10—11	Verouk (60)	Čitanje-pisanje (40) Telovadba (20)	Računstvo (40) Telovadba (20)	Verouk (60)	Čitanje-pisanje (40) Telovadba (20)	Računstvo (40) Telovadba (20)
11—12	Nazorni nauk (30)	Računstvo (30)	Nazorni nauk (30) Računstvo (odd. <i>A</i> [30])	Nazorni nauk (30)	Računstvo (30)	Nazorni nauk (30) Računstvo (odd. <i>A</i> [30])
P o p o l d n e						
2—3	Čitanje-pisanje (40) Telovadba (20)	—	—	Čitanje-pisanje (40) Telovadba (20)	—	—

K temu tedenskemu urniku pripomnim: Učni čas je pristavljen v minutah. Odmori med učnimi lekcijami niso navedeni. Debelo tiskane učne lekcije so skupne za oba oddelka *A* in *B*. Da se dobi iz te tabele urnik za oddelek *B*, je pristaviti le učne predmete, ki so navedeni za oddelek *A* od 9.—10. ure na čas od 11^{1/2}. 12^{1/2} ure; ali z drugimi besedami: oddelek *A* je pohajal vsak dan od 9.—11^{1/2}., oddelek *B* pa od 10.—12^{1/2}. dopoldne, in razentega oddelek *A* v ponedeljkih in četrtrkih od 2—3, oddelek *B* v istih dneh od 2^{3/4}—3^{3/4} popoldne v šolo. Le v sredo in v soboto sta bila oba oddelka skupaj od 9—11^{1/2}, oddelek *A* je bil v šoli še v sredo 30 minut in oddelek *B* še v soboto 30 minut več. Štirje popoldnevi so bili pouka prosti.

Kar se tiče vsebine posameznih učnih snovi, je bila določena s šele pred kratkim od državnega ministrstva potrjenim učnim načrtom za vse münchenske ljudske šole. Ovira za proizvodbo delovne šole ni bil v nobenem oziru; edina izjema za poskusno šolo je vzprejem strokovnega delovnega pouka tudi v deških razredih in sicer v zvezi z nazornim naukom. V dekliških razredih je bil predpisan že pred 40 leti.

Tu dalje razvija Kerschensteiner načrt vsebine, ki pa za nas tukaj za zdaj ni tolikega pomena in bi vodilo predaleč. — Govoril pa bom o tem na drugem mestu; zdaj si še oglejmo šole, kakor so vzrasle tako-rekoč iz Kerschensteinerjeve ideje in ki so podložne njegovemu nadzorstvu.

(Dalje.)

KRISTINA BERTHOLD:

MIMIKA, POMAGALKA PRI ZAČETNEM POUKU V ČITANJU.

Večina elementarnih učiteljev se ravna pri predvajah po navodilu, ki ga nam nudi ravnatelj Ambros v svoji knjigi „Das erste Schuljahr“. A spoznamo od leta do leta, da je ponazorovanje glasnikov s kredo in gobo sicer boljše kot abstraktno elementiranje in glaskovanje, vendar pomanjkljivo. Prvič dolgočasi otroke, drugič je presplošno.

Da ne vzbuja zanimanja naših novincev, prepričali smo se vsi, ki smo to prakticirali. Le z velikim naporom nadaljujemo vaje v analizi in glaskovanju na podlagi teh nazoril. Učenci začnejo kmalu zehati in kažejo z vsem vedenjem, da si žele konca teh duhamornih vaj. Ne morejo zapopasti, zakaj bi morali pri gobi sedaj reči „i“ drugič „o“ ali kaj drugega, pri kredi pa zdaj „n“ drugič „e“ ali kaj drugega. Goba je goba, kreda je kreda. Zakaj pomeni ena in ista reč v raznih slučajih različne glasnike. Ravno tako je s pikami in črtami.

Pred dvema letoma sem v svojem razredu uvedla različne kretnje kot nazorilo za glasnike, in glejte! vse težave pri predvajah so bile izginile kakor da bi jih veter popihal.

Užgala sem pri prvi vaji vžigalico, da so otroci videli iskro, držala sem jo potem s plamenčkom navzgor in vprašala, kaj otroci vidijo na gornjem koncu vžigalice. Kaj iskra zna? (Sveti, greje, speče, užiga.) Ali smejo otroci užigati vžigalice? Zakaj ne? Povest o Štefetu.

Kaj je skočilo v slamo, da je začelo goreti? Recimo počasi „iskra“! Najprej slišimo „i“. Recimo zdaj samo „i“.

Nimam vedno vžigalic, da bi vam kazala iskro, kadar bomo govorili ali brali „i“. Imamo pa vsi prste. Naš kazalec je sicer veliko debelejši kakor vžigalica, pa podoben ji je. — Mislimo zdaj, da je prst vžigalica, nohet pa iskra. Kažimo kazalec z nohtom navzgor in recimo „i“. Še enkrat! Kadarkoli bomo odsihdob čitali „i“, kazali bomo kazalec navzgor. — Tako smo že imeli znamenje za prvi glasnik. Dopadlo se je otrokom in polastili so se ga z veseljem.

Pri drugi vaji ponazorovali smo u. Kako? — Vprašala sem, kaj ima konj na glavi kviško molečega? Katere živali še imajo po konci stoječa ušesa? Ali jih lahko postavijo po konci, če kaj posebnega slišijo? (Kažem podobo konja.) Zdaj vidite dve ušesi. Skrijem eno ter vprašam: Koliko ušes vidite sedaj?

Recite zdaj vsi „uho“. Kaj slišimo najprej? Recimo vsi „u“. — Zdaj pa hočemo zraven govorjenja kazati z dvema kazalcema dve ušesi. Glejte! (Kažem oba kazalca kviško, palca spodaj paralelno skupaj.) Naredite še vi tako! Kazaje dveh kazalcev kviško, spominjali se bomo dveh ušes, pa rekli samo prvi glasnik „u“ zraven. Storimo to sedaj! Še enkrat! Kažimo eden kazalec kviško ter recimo „i“! Sedaj oba kazalca kviško in recimo „u“! Ponavljajmo še večkrat.

Tretja vaja je še zanimivejša, ker že lahko združimo dva glasnika, torej že glaskujemo — brez črk čitamo. Kaj imamo, da lahko hodimo in stojimo? Koliko nog ima zdrav človek? Katere stvari imajo tudi dve nogi? Držimo desni kazalec in sredinec navzdol ter ju nastavimo na levo dlan in kažimo, kako petelin hodi! — Kaj slišimo najprej, če rečemo noga? Zdaj pa kažimo zopet dve nogi s prstama in recimo obenem „n“! Še enkrat! Še!

Kako kažemo i? u? n? Vsakega posebej že znamo dobro. Sedaj pa še hočemo poskusiti, brati dva skupaj. Kažimo najprej „i“ potem pa hitro „n“ in čitajmo „in“! Počasi! Hitreje! Še hitreje! Naglo! Nadaljujemo to vajo s tem, da združimo obratno „n“ z „i“, „u“ z „n“, „n“ z „u“. Že pri teh vajah se kaže zanimanje učencev v najvišji meri. Veseli tekmujejo med seboj, kateri bo hitreje kazal in glaskoval.

Ambros pravi na 55. strani svojega navodila tako značilno: „Versteht es der Lehrer das Interesse der Kinder für diese Übungen zu wecken, weiß er durch Eifer und Geschick es dahin zu bringen, daß sich w-möglich alle Kinder daran beteiligen, dann darf ihn um den Erfolg des Schreibleseunterrichtes nicht bang sein.“

Ravno zanimanje za te sicer abstraktne vaje v elementiranju in glaskovanju pa le raste in postane splošno na podlagi mimike.

Kakšna znamenja se rabijo za ponazorovanje posameznih glasnikov, to je vseeno. Da le rabimo take kretnje, ki najdejo kaj odmeva v otroških dušah, ki so lahko izpeljive in ne prenerodne.

V svojem razredu sem po daljšem tuhtanju uvedla sledeče kretnje za še ostalih dvaindvajset glasnikov:

a = Kažemo z obema rokama perotnice angelov. (Vzdigujemo vedno pri *a* obe roki do višine oces z dlanjo naprej.)

b = Denemo desno pest s kviško stoječim palcem k ustom posnemajoč kajenje.

c = Kimamo malo z glavo, kakor da bi malo kihali, in rečemo *c*.

- č = Primemo z desno dlanjo čelo ter močneje kimamo kakor da bi močno kihali rekoč „č“.
- d = Menemo palec ob kazalcu, kakor da bi šteli *denar*.
- e = Kažemo eden palec kviško.
- f = Denemo kazalec navpik pred usta in pihamo, kakor da bi ugasnili luč, da otroci čutijo sapo na prstu.
- g = Vzamem mokro gobo med obe roki in jo stisnem. Otroci posnemajo to kretnjo prvič rekši „goba“ pozneje samo „g“.
- h = Držimo desno dlan pred ustmi ter rečemo „h“.
- j = Kažemo z vsemi prsti obeh rok *ježeve bodice*.
- k = *Sekamo* z desnim palcem na levega spominjajoč se *sekire* in *sekanja*.
- l = Kažemo z desnim kazalcem, kako lestvica sloni, torej potegnemo s kazalcem poševno kviško.
- m = Postavimo tri prste desne roke na levo dlan, da se otroci spominjajo starega *moža*, ki hodi po *dveh* nogah pa še rabi *palice*.
- o = Zaokrožimo palec in kazalec kazaje *oreh* ali *oko*.
- p = Kažemo *pest*.
- r = Posnemamo z enim ali z obema kazalcema vrtenje kolesa.
- s = Porinemo desni kazalec in sredinec ju narazen držoč naglo pred se, da kažemo, kako kača steguje svoj razklan jezik iz gobca ter sika „s“.
- š = Kažemo z obema rokama gibanje gonilnih drogov velikega stroja, ki šumi „š“.
- t = Sprožimo desni kazalec, ki smo ga zaokroženo nastavili na palec.
- v = Kažemo s kazalcem in sredincem podobo črke V in držimo ta dva prsta pred ustmi, da otroci čutijo *veter*, kadar rečejo *v*.
- z = Posnemamo z obema rokama molzenje krave in rečemo „z“ kakor se sliši mleko.
- ž = Kažemo z obema peščicama gibanje velike *žage*.

To so torej vsa znamenja za razne glasnike. Seveda ne kažemo vseh takoj, ampak polagoma drugo za drugim. Kadarkoli učimo otroke spoznavati nov glasnik, rabimo dotično kretnjo zanj ter združimo kazaje nov glasnik s prejšnjimi.

V katerem redu slede glasniki, presodi vsak učitelj najboljše sam.

Opořeče mi lahko kdo: To pa menda le čudno zgleda, če otroci kažejo kakor mutci. — Tega se ne smemo vstrašiti. v začetku so kretnje res okorne in malo čudne, a kmalu si pridobe otroci tako spretnost, da celo gracijoznost v mimiki, da jo moramo občudovati. Vidimo z veseljem, kako ročice malih novincev od dne do dne urnejše postajajo.

Drugi si morda mislijo, da otrokom nakladamo s priučanjem teh kretenj novo breme. Prepričala sem se pa, da mimika otrokom ne dela

nobenih težav. Prilastijo se v resnici igraje vseh znamenj za glasnike, ker se veselijo gibanja rok.

Tretjemu se menda zde te kretnje le primerne za šolski vrtec, ne pa za šolo. A ravno mimika posreduje tako lepo prehod iz domače hiše, kjer se je otrok smel prosto gibati, v šolo, v kateri ne sme brez učiteljevega dovoljenja nikdar zapustiti svojega prostora.

Gotovo ne pritrjuje nobeden izmed nas najnovejšim zahtevam modernih pedagogov, po katerih bi bil prvi razred samo nadaljevanje šolskega vrtca brez resnega pouka. Bodo li revni starši naših novincev malim revčkom priskrbeli potrebno obleko in drago obutel za to, da bi se slabotni otročiči hodili po ure daleč le igrat, ko bi jih doma tako nujno potrebovali bodisi za paše, za pobiranje sadja ali za varstvo manjših otročičkov? — Če jih že pošiljajo v šolo, čakajo skrbni roditelji nestrpnost, da njih ljubljenci prinesejo prve dokaze spretnih ročic in bistrih glavic „sivo na črnem“ domov. — Začeti moramo s pisanjem in čitanjem v prvem razredu že zaradi staršev. Pa ravno z mimiko olajšujemo otrokom priučenje čitanja in pisanja tako, da niti ne čutijo oklepa šolskega reda in resnobe učenja.

Približujemo se po mimiki zahtevam trojice Kerschensteiner-Seidel-Pabst in drugih pedagogov, ki zagovarjajo po pravici ročno delo kot vzgojno sredstvo pa tudi njih nasprotnikov, ker postavimo duševno delo na prvo mesto in je samo podpiramo z gibanjem prstov, oziroma rok. Storimo, kar Hans Plecher v svoji knjigi „Das Arbeitsprinzip in Volks- und Fortbildungsschulen“ priporoča: „Telesno delo more služiti le kot sredstvo namenu“.

Če se poslužujemo pri predvajah in pri začetnem pouku v čitanju in pisanju mimike, porabimo obenem veselje otrok do posnemanja, „ki je“ kakor Lichtenwallner v svoji razpravi o šoli delavnici tako pravilno povdarja, „v šolskem življenju tako važen činitelj, da bi ne bilo prav, ako bi ga kdo hotel z istim dnem, ko otrok prestopi šolski prag, popolnoma odpraviti iz šolskega življenja na korist produktivnosti“. „Zahteva po ročnem delu je tako stara, kakor pedagogika sama.“ „Moralo bi se vpeljati ročno delo v ljudski šoli in to vsaj pri začetnikih, med katerimi je pač dovolj slabotnih in nezrelih za današnji pouk.“ Mimiko pa lahko smatramo za ročno delo, h kateremu še ni treba nikakega orodja.

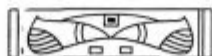
Ne moremo kakor Ellen Key in Ludovik Grulli učencem dovoliti, da delajo, kar sami hočejo. Ni mogoče jih učiti samo tega, do česar imajo sami veselje, pač pa jih lahko učimo na podlagi mimike igraje, kar jih naučiti moramo.

Morebiti si še kdo misli, da bi otroci še v drugem razredu klatili z rokami. Nič se ne bojte! Učenci opuste kazanje sami radi, ko jim že či-

tanje iz knjige gre dobro od rok. Ko pridemo do branja beril, damo mimiki pri čitanju slovo.

Ne tako pri pisanju po narekovanju. Če narekujem besedo, morajo jo otroci skupno kazati, potem jo šele napišemo. Učitelj, ki ima v svojem razredu praktičen stroj za čitanje še pri narekovanju lahko že mimiko odpravi, ker namesto kazanja narekovane besede z rokami sestavi sam ali da sestavi isto s tiskanimi črkami pred očmi vseh novincev, predno se napiše. Kjer pa ni priprave za sestavljanje besed, tam edino mimika prepreči lahkomišljeno izpuščanje črk pri pisanju.

Pa kaj še bom dalje priporočala ponazorovanje glasnikov s kretinjami. Priporočajo se predvaje za čitanje in pisanje na podlagi mimike same najbolj po dobrih uspehih, ki jih dosežemo v čitanju in pisanju celo pri slabo nadarjenih otrokih. Prosim, poskusite sami! Čez leto dni pa mi povejte, ali niste zadovoljni in veseli, da ste me ubogali.

FR. PRAŽÁK — K. P.

SKRB ZA ABNORMALNO DETE V AVSTRIJI.

Abnormalni otroci so predvsem slaboumni otroci raznih kategorij in umobolni otroci. Teh je bilo izven zavodov l. 1905. v starosti izpod 10 let skupaj 232 (1·3% vseh umobolnih), v starosti 10 do 15 let 555 (3·1%), deklic mnogo manje nego dečkov. Največje število umobolnih otrok je bilo na Češkem (17%), potem na Štajerskem (10%), na Sp. Avstrijskem (8%), na Moravskem (7%), in v Šleziji (2%). Z ozirom na vse prebivalstvo v Avstriji je bilo leta 1890. izpod 10 let starih umobolnih otrok 2·3%, leta 1900. pa 1·5%. Število umobolnih se množi s starostjo do 40 let, potem zopet pada. Otroke, ki so v blaznicah, delijo zdravniki na razsajajoče, melanholike, zmotene in tope. Umrljivost otrok v blaznicah je velika, četudi razmeroma manjša nego dospelih.

Kretenov je največ na Koroškem, najmanj v Dalmaciji. Od 100.000 prebivalcev je bilo leta 1905. na Koroškem 226 idiotov, na Solnograškem 179, na Štajerskem 175, na Tirolskem 134, v Istriji z Gorico in Gradiško 126, na Gornjem Avstrijskem 129, v Šleziji 77, na Moravskem 77, na Vorarlberškem 76, na Kranjskem 63, v Galiciji 57, na Dolnjem Avstrijskem 42, v Bukovini 32, na Češkem 32, v Dalmaciji 7. Na Avstrijskem povprečno 64. Izpod pet let je bilo starih največ v Dalmaciji (2·4%), niti en postotek v Istriji in Bukovini. Od 5—10 let je bilo največ kretenov v Šleziji (6·3%) niti eden v Dalmaciji. Od 10—14 let je bilo največ kretenov v Vorarlberškem (9·5%), niti eden v Dalmaciji.

Mnogo večje je število slaboumnih. Uradna statistika je še vedno zelo nenatančna. Teh sirot je gotovo povsod več nego se uradno izkazuje. Leta 1908. je v Avstriji obiskovalo ljudsko šolo 10.054 slaboumnih dečkov in 9791 deklic. Največ jih je bilo v Galiciji, čez 13.000, na Češkem 1663, na Štajerskem 1356, na Moravskem 617. Najmanjše na Solnograškem 85. V Šleziji 258. Že ta števila kažejo kruto potrebo pomožnih šol. Slaboumnih deklic je bilo v zadnjem letu na Avstrijskem za 2·6% manj nego dečkov.

Na Avstrijskem je še vedno veliko število slepcev brez pouka; tako jih je bilo l. 1900 — 14.033, leta 1905. 12.893. Število slepih otrok je največje v Galiciji in Trstu z okolico, najmanjše v Dalmaciji. Sp. Avstrijskem in Tirolskem. L. 1905. je bilo na Češkem 0·6% slepih izpod 5 let, na Moravskem 1·1%, v Šleziji 1·5%. Od 5—10 let: 2%, 2·3% in 1·5% za iste dežele. Najbolj skrbijo za slepce na Dunaju in Sp. Avstrijskem, najslabeje v Bukovini in Galiciji. Večina otrok oslepi po boleznih, po osepnicah in očesnih boleznih. Slepah se je narodilo leta 1905. samo 13·7%, vseh slepcev. L. 1908. ni hodilo v šolo v Avstriji 736 slepih dečkov in 832 deklic (skoro 10% vseh šoloneobiskujočih). Na Češkem jih je bilo 93, na Moravskem 55, v Šleziji, 21, v Galiciji 234, v Dalmaciji 3, na Solnograškem 2.

Gluhonemih je po slaboumnih in pohabljenih največ. Razmeroma je za nje najbolj poskrbljeno z zavodi. V zavodih za gluhoneme so predvsem otroci. Starših od 15 let je samo 9%. Leta 1905. je bilo v zavodih 206 dečkov in 219 deklic od 6—10 let (23·9%), 679 dečkov in 514 deklic od 10—14 let (67·1%); izven zavodov je bilo pod 5 let starih 352 otrok (1·3%), od 5—10 let 1890 (6·9%) od 10 do 14 let že 2293 (8·3%). Starih gluhonemcev brez pouka je bilo 23.192 (79%). V vsej Avstriji ostalo je brez pouka 30% gluhonemih otrok. Šolo za gluhoneme je pohajalo v Avstriji l. 1908. dečkov 1895, deklic 1646.

V Avstriji skrbi se za siromake samo v mladosti, in to še ponajveč v privatnih zavodih. V šolah prejmejo pouk, ali nedostaja jim prakse za življenje. Zato pomnožujejo abnormalni otroci tudi pri dobrih šolskih uspehih beraški proletarijat. In zato je treba, da se nujna takšnim otrokom pomoč v večji meri nego doslej.

KNJIŽEVNO POROČILO.

O C E N E.

Petra Bohinjca izbrani spisi, I. zv.: Drobnice. Založilo „Tiskovno društvo v Kranju.“ 1912. Cena 1 K.

Za Miklavža je poslal pisatelj slovenski mladini šest črtic, ki jih je izbral iz svoje pisateljske zbirke. Bohinjc je že star, mladini iz prejšnjih let znan pisatelj. On je tisti, ki je prinesel na slovensko mladinsko knjigo de Amicisovo „Srce“, ki je napravilo našim malim že toliko zabavnih ur. Pa tu gre za „Drobnice“. Iz starih „Vrtcev“ so, pa... no, pa po vrsti! „Siroto“, to strašno ginljivo zgodbo, je napisal zvest učenec Kristofa Schmid; o tem pa je danes izrečena sodba, Bohinjcju ne zamerimo, da je pisal to l. 1885., pač pa, da je vzprejel to črtico še danes v svojo zbirko. Ker on napiše tudi kaj boljšega! In je pisal. — L. 1886. že je izšla povest „Iz starih papirjev“, ki jo beremo nanovo, in nanovo stopa v nas iskrena ljubezen do matere pa tisto otroško zaupanje vanjo z vso navivno otroško preprostostjo. Včasih se spotakne pa zapridiga, da se „človek res hitro prevzame, kar pa mu vselej potem hodi na pot, če ne na tem, pa na onem svetu“ — pa to je le pomota pri možu, ki opisuje razgovor matere s svojim fantkom o zvezdah. — „Češka knježna“ je zgodovinska povest iz 11. stoletja. — V tej povesti je neka Bohinjcjeva posebnost, ki je dobra. Zgodovinske povesti so precej trdi orehi, kakor nas uči literatura, in take za mladino še trši. Tako pisati, da so stvarne in se ne izgublajo, da so zanimive in vodijo v stare čase, pri tem pa ne zahtevajo vsega znanja tistega časa za svoje razumevanje, tako pisati menda ni lahko. Poznam nekaj nemških zgodovinskih delc „za mladino“ — novejši čas jih je po pravici zavrgel, Svetko pa bodo imeli naši otroci — bi dejal — čisto radi. — „Ribji tat“ je tudi iz starega „Vrtca“ (1886); zametali ga ne bomo, ker je v njem morala brez nauka, isto velja o zadnji črtici „V megli“. Za prvenstvo med svojimi spisi pa se menda Bohinjc z njima ne poteguje. — „Osveta v zarji krščanske svobode“ (po „Slovincu“, okt. 1912) je pa danes kajpada aktualna, kakor so aktualni sobotni podlistki dnevnikov. S tem je rečeno o črtici vse; v imenu slovenske mladine, ki ne razume srbo-hrvatskega, bi pa prosil gospoda pisatelja še, naj bi bil tako prijazen ter ji prevel srbske narodne pesmi v domačo besedo.

Skraja je napisal pisatelj, da se je spustil na tisto pot, ki jo je hotel iti pred 25. leti urednik Iv. Tomšič s „Knjižnico za mladino“, ter poizkuša, koliko je od tega časa slovenska narodna zavest napredovala.“ Upajmo, da je — z njo pa tudi zavest, da smemo zahtevati dobro in le dobro, ker le dobro je vredno, da se zavzame zanj narodna zavest. — Saj ni to očitek, le skromen nasvet za izbiranje je, da bomo segli po II. zvezku še rajše, ker naj bo čisto brez oficialnih patentiranih hib mladinskega slovstva.

Želeli bi tudi, da bi vendar enkrat hotela založništva mladinskih spisov, ki so pač predvsem namenjeni šolarskim knjižnicam, upoštevati željo po vezanih izdajah.

Pavel Flerè.

Berilo za ponavljalne oziroma za kmetijsko nadaljevalne šole.
Sestavil Ljudevit Stiasny. Na Dunaju 1912. V ces. kr. zalogi šolskih knjig. 260 strani.

Razveseljiv pojav je, da napredujemo in ne nazadujemo. To nam priča predložena šolska knjiga. Marljivi c. kr. šolski nadzornik, g. L. Stiasny, je sestavil novo čitanko, ki je bodo veseli tako učenci ponavljalnih šol kakor tudi učitelji. Sestavitelj je skrbno in prevdarno uporabljal slovensko slovstvo ter je izbral vzorno gradivo, da ustreza knjiga vsestransko svojemu namenu. Najboljši naši pisatelji so zastopani: Cankar, Gregorčič, Levstik, Erjavec, Jurčič, Kette, Meško, Funtek i. dr., pogrešam pa žal O. Zupančiča.

Čitanka je razdeljena na 10 poglavij. 1. Bog, 2. Na različnih potih življenja, 3. Zdravo telo je najboljšo blago, 4. Naš največji sovražnik, 5. Iz gospodarstva, 6. Iz gospodinjstva, 7. Opazuj vreme, 8. Promet, obrt in tehnika, 9. Dom in svet, 10. Odlomki iz naše povestnice,

Da je posvečen velik del čitanke gospodarstvu in gospodinjstvu — katero poglavje je razdeljeno na šest delov, se nam zdi z ozirom na namen čitanke ne le upravičeno, temveč hvalevredno. V prvem delu se poveljuje kmetijstvu, v drugem se seznanijo otroci z združništvom. Berilni sestavki ostalih delov oživljajo naravopisni pouk. Tukaj ni najti suhoparnih opisov, temveč gospod sestavitelj se je držal vztrajno načela, da taki opisi ne sodijo v moderno čitanko. Kakor v ostalih poglavjih je izbral tudi v tem izmed dobrega gradiva najboljše.

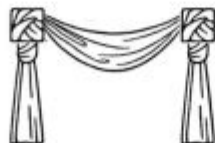
V naslednjih poglavjih se ponujajo otrokom v zanimivi obliki sestavki realne vsebine, po katerih se bodo izobraževali, bodo krepili svoj duh ter se učili zanimati se za naravo in iskreno ljubiti svojo domovino. Tudi deklice bodo našle v poglavju „iz gospodinjstva“ v prikupljivi obliki mnogo zlatih naukov.

V prvem poglavju pač najdemo nekaj berilnih sestavkov, ki jih raje vidimo v Mohorjevih knjigah. Za versko vzgojo otrok nam je na razpolago primernejše gradivo, kakor n. pr.: pod svetovno kupolo! Zakaj v čitanki ni nobene uganke? Tudi žali moje uho naslov X. poglavja: Odlomki iz naše „povestnice“. Beseda „zgodovina“ je bolj blagoglasna in bolj popularna.

Tisk čitanke in sploh oprema je solidna. Kar je skoraj neizogibno, se je tudi v tej knjigi vrnilo nekaj, razmeroma malo, tiskovnih napak, ki se bodo lahko pri drugi izdaji popravile.

Knjiga bode svojemu namenu dobro služila in moramo biti gospodu sestavitelju le hvaležni, da nam jo je podaril.

— a —

RAZGLEd.

Časopisni vpogled.

Landschule; zaključni zvezki l. 1912. — 10. štev. *Passive Resistenz am unrechten Orte*: „Ne uvajajmo pasivne resistence v svoje lastne stanovske zadeve. Tako pridemo čisto pod kolo“ — to naj označi odstavkovo vsebino. — *Katinka von Rosen* je med Nemci pedagoška pisateljica in napisala je za to štev. članek „Schule“. Uredništvo se je zavarovalo z opombo, da se z izvajanjem ne strinja popolnoma, pa prepušča čitateljem, naj sodijo sami. Jaz bi sodil, da sem bral že dosti boljših klincev po reformni šole in tudi dosti boljših reform se je že izvršilo kakor jih ponižno navaja pisateljica — „Selbstgewählte Themen“. Kdo bi ne bil za nje? Mislim pa, da malokateri učitelj, ki se hoče emancipirati od ubijajočega dialoga pri pouku, bo obravnaval te teme tako kakor nam kaže tukaj *Otto Karstädt*. Sicer pa — razna pota vodijo k smotru, ki nam je vendar isti: vzgoja. — Pod „Anregungen u. Erfahrungen“ so v tej in 11. štev. kratki gospodarsko-politični članki izpod peresa šol. svetn. *Fr. Kempffa*: 1. *Die Allmende*, ki je nekaka staroslovenska zadruga; 2. *Gemeindehaus*, kjer naj bo po idealni *Sohnreysovi* zahtevi a) dom občinskih bolniških strežnic, b) ordinacijska soba, c) mala bolnišnica, č) soba za prav male otroke, d) mala hiralnica, e) varušnica, f) ljudska knjižnica, g) ponavljalna šola, h) dvorana za rodbinske večere, i) telovadnica, j) večja kuhinja, k) malo kopališče, l) vrt, igrišče itd.; 3. *Reformgasthaus*, ki naj bo v zvezi z občinsko hišo; 4. *Krankenpflege*. — Toliko v poročilo, v presojo pa se načelno ne spuščam. — „*Erziehung zur Selbsttätigkeit*“ pod istim zaglavjem je stvarno in kratko pisana črtica v duhu, ki preveva danes tozadevno literaturo. — Pod „*Hinweise u. Glossen*“ je zanimivo poročilo o otroških čitalnicah.

11. štev. začenja v znamenju dobrote učiteljstvu v Avstriji: enoletnega prostovoljstva, z dvema člankoma „*Militarismus u. Schule*“ in „*Vaterlandliebe, Heer und Schule*“. Tu bi omenil, da smo vzeli slov. učitelji to dobroto molče na znanje. Morebiti to za nas ni aktualno. — „*Das Darstellen*“ (*Joh. Springer*) je zanimivo poročilo učitelja o delu in delovni šoli, kakor ga je proizvajal sam s svojimi učenci. Kje, pod kakimi razmerami — o tem nam ne pripoveduje; mislimo si lahko, da pod najugodnejšimi, ker pravi ob koncu, da bi bil uspeh ugodnejši povsod, kakor se splošno misli, ker „delovni pouk odpre učne poti, ki hodijo otroci po njih, ko so jih začeli hoditi, lahko samostojno naprej, in se med starejšimi učenci vedno lahko najde pripravne moči za podporo“ — in „tako velike niso težave, da ne bi se jih moglo premagati. Kdor krepko začne, dobi tudi tu. Sotrudnikov za novo delo pa je treba toliko!“ — Pod „*Anregungen u. Erfahrungen*“ so že pri 10. štev. omenjeni članki in črtici „*Vom Lesenlernen*“ in „*Sach- und Wortdenker*“.

12. štev. „*Arbeit an uns — Arbeit an der Jugend*“ govori krepko besedo v prilog samovzgoji, samoizobrazbi, samozatajevanju; zdi se mi, da prihaja čas, ko res ne bodo te besede splošno le besede. — „*Fröbels Bedeutung für Gegenwart u. Zukunft*“ (*Gustav Rönseh*) pogovarja sledeče aktualne točke: 1. Otroški vrteci; 2. Fröblova glavna vzgojna teza (aktivitetni princip); 3. Fröbel kot vzgojni filozof; 4. Fröblov pojem osebnosti; 5. Fröblovo stališče napram socialnemu problemu; 6. Pot k nacionalnemu vzgojnemu idealu. — „*Von der Luft, die wir atmen*“ (*Paul Jobst*) je učni poskus iz kemije, kjer poskuša učitelj najprej, za njim pa lepo tudi učenci. Oj, ta „tudi“. *Quousque tandem . . . ?* —

S tem zaključuje L. S. svoj II. letnik, z njim pa tudi prestane list kot list z lastno naročnino. Poslej bo izhajal redno z M. F. P. u. S. kot priloga — cena ostane za oba ona M. F. P. u. S., t. j. letno 5 K — ostane pa po poročilu uredništva tudi zanaprej „bojevni list za šolsko politiko v velikih potezah“. — Po mojem mnenju sta oba lista vredna naročitve poleg slovenskega znanstvenega in pedagoškega glasila „Popotnika“.

Pav. Fleré.

Pedagoški paberki.

—s. **Vrednost šole** označuje veliki angleški časnik „Morning Post“ takole: „Moč šole je res ogromna. Odgovornost, ki jo prevzame učitelj, je nedogledna. On ustvarja ali uničuje bitja. Njegov material je plastičen in posnema skoro brezmejno. Želel bi, naj bi skeptiki, ki venomer govorijo o dednosti, posetili šolo v najsiromašnejšem delu Londona. Tu najdeš junake, katerih sicer svet ne pripoznava, ki vse svoje življenje žrtvujejo stvarjanju plemenitih ljudi iz najbolj zanemarjenih otrok. Celi okraj Londona so postali boljši vsled njihovega dela. Iz ničesar ustvarjajo vpludnost, inteligenco, čast, hrabrost, ljubav in energijo iz bede in umazanosti. Ta čudež dogaja se vsak dan od 9.—12. in od 2.—4^{1/2}.“ Potem žigosa one nespametne ljudi, ki tožijo radi velikih stroškov za šolo in ne poznajo, da, niti ne skušajo spoznati dobrotvornost in kulturno poslanstvo šole.

—s. **Izrastki nemške pedagogike** so včasih smešni, ali dostikrat tudi žalostni. Nacionalizem, ki preveča nekatere knjige o vzgoji, meji na blaznost. Tako pravi dr. Pudor v svoji knjigi „Deutsche Gesinnung“: „Dajte našim otrokom mesto peresnika v roke meč. Otroci naših otrok postanejo zopet junaki.“ Ali hoče dr. Pudor, da postanejo Nemci še bolj bestialni, nego so danes? Ali ve, kaj počenja nemški učitelj v poljskih vaseh? Ali pozna avstrijske nemške šolnike?

—s. **Šole za posebno nadarjeno deco** zahteva prof. J. Petzold v Berlinu. Pravi, da bi mogli nadarjeni otroci v istem času zmagati dvojno učno snov, ko bi jih bilo v razredu samo po 20. Tako bi se dobil material, na katerega bi se mogla domovina zlasti zanašati, ker nadarjeni možje so največji zaklad vsakega naroda. Pravi, da bi za vso Prusko zadostovalo deset takšnih šol, v katerih bi se vzgojevali prvi kulturni delavci. V te šole bi se zbirali učenci iz vse pokrajine. Ni dvoma, da praktični Nemci oživotvorijo tudi to idejo.

—s. **Zgodovina v ljudski šoli.** Še vedno niso metodiki popolnoma edini v tem, katero mesto naj se odkaže zgodovini v ljudski šoli. Nova učna osnova za mnihovske šole uvaja zgodovino v petem šolskem letu. Od 3. do 5. šolskega leta zastopa in privpravlja zgodovino domoznanstvo in zemljepisje.

—s. **Na mednarodni stavbeni razstavi v Lipskem 1. 1913** bode tudi oddelek „Stavba v otroški igri“. V tem oddelku bodo skušali razjasniti vzgojno ceno otroške igre s stavbenimi skrinjicami. Od teh poskusov je pričakovati novih prispevkov k psihologiji otroške igre. Pripomnim samo, da mnogo pedagogov prisoja danes navedenim skrinjicam (posebno onim pod marko „Anker“) med vsemi igračkami prvo mesto.

—s. **O fizikalnih poskusih** piše v „Skoli i žizni“ B. Rajkov. Poskus se mora odlikovati s sledečimi lastnostmi: 1. Poskus mora vesti direktno k cilju. 2. Poskus mora biti priprost. 3. Poskus se mora posrečiti, zato ga mora učitelj pred šolo za sebe napraviti in vse priprave in orodja morajo biti v dobrem stanu. 4. Poskus mora dovolj jasno dokazati ono, kar se hoče učencem demonstrirati. 5. Da se poskusu zajamči pazljivost, se morajo odstraniti vselej vsi drugi predmeti; tudi morajo biti orodja tako velika, da jih vidijo tudi oni učenci, ki sedijo najbolj oddaljeno od učitelja.

—s. **Pamtenje in ponavljanje.** William H. Pyle piše v „Journal of Educational Psychology“, da je proučil 12 učencev z ozirom na čas, ki ga potrebujejo za naučenje na pamet lahkega prozaičnega čtiva in z ozirom na to, kar pamtijo od tega po 24 urah.

Pyle je našel, da je več razločka med časom, ki ga potrebujejo učenci za uk nego med tem, kar so ohranili v spominu. Čudno pa je to, da so oni, ki so se najhitreje naučili, tudi največ pamtili. Učiteljeva naloga je, razvijati v učencih samodelavnost, ki pa je zvezana pri nekaterih z manjim, pri drugih z večjim trudom. — Iz navedenega pa je tudi razvidno, kako se pred psihologijo kvalificira red iz pridnosti. Koliko krivice se stori po zavodih učencem v tem oziru. Marsikateri nadarjeni lenuh ima prvi red iz marljivosti, slabo nadarjeno dete, ki noč in dan dela, dobi red 3 ali 4. Našim učiteljem po srednjih šolah in strokovnih zavodih se zdi nemogoče, da bi se dalo dijaku s slabim napredkom dober red iz pridnosti.

—s. **Madjarski glas o madjarizaciji.** Madjarski sociolog Oskar Jászi je napisal v „A nemzeti államok kialakulása és a nemzeti kérdés“ ostro kritiko o madjarski šoli. „S šolo ne bodete pomadjarili naroda. Tudi če bi bila država tako jaka, da bi mogla k vsakemu nemadjarskemu otroku postaviti posebnega vzgojitelja ali vzgojiteljico, niti tedaj bi ničesar ne dosegli, zakaj niti vzgojitelj ni vstanu premagati življenje, da bi v štirih urah na dan prevrgel to, kar življenje sezida v 20 urah. S silo hočemo naučiti otroke drugega jezika! Hočejo poučevati v jeziku, ki ga dete doma ne čuje! V tujem jeziku hočejo naši modri naučni ministri, naši pedagogi naučiti ljudstvo čitati, pisati, računati, hočejo učiti zemljepisje in zgodovino! Tako se dogaja, da ljudstvo ne zna govoriti in pisati ni v enem ni v drugem jeziku — niti v materinščini, niti v onem, ki ga vsiljuje šola. Zaman se jezite nad nekulturnostjo Rusinov, če ljudstvo tlačite z nasilno madjarizacijo, da se ne more dvigniti iz svoje zverske nizkosti!“

—s. **Smoter risanja** je lepo razložil v časniku „Naš Sm.r“ J. J. Filipi: „Pri sestavi naučne osnove, izboru snovi in določevanju risarskih načinov moramo vedno v mislih imeti vprašanje: Kaj je svrha risanja v ljudski šoli? Nazori so različni. Nekateri pravijo, naj bi bilo risanje človeku sredstvo za izraževanje prav tako kakor pisava ali govor; drugim je risanje sredstvo umetniške vzgoje, zakaj kdor zna risati, gleda z večjim zanimanjem na prirodo in na umetniško delo nego nerisar, zopet drugi pravijo, da se mora učenec naučiti risati, ker bode to v svojem praktičnem poklicu potreboval, svrha risanja je torej risarska spretnost.

Kateri nazor naj si osvojimo? Vse tri. Ko bi se držali samo enega, bi postopali enostransko in često tudi krivo. Po prvem principu ne moremo dolgo delati z otroki, ker spoznajo v določeni starosti, da njihove sile ne zadoščajo za izraževanje vsega, kar bi hoteli: risanje v tem smeru se priporoča zlasti za najnižjo stopnjo. Za cilji drugih dveh smerov kaže stremiti zlasti na srednji in višji stopnji, ali umetniško vzgojna smer bode prevladovala, ker ljudska šola ne more nujati učencem toliko risarskih spretnosti, kolikor je učenec potrebuje v raznih poklicih, ker je to namen nadaljevalnih in strokovnih šol, seveda tudi umetniških zavodov.

Reči torej moremo: Risanje v ljudski šoli nauči učence primitivno izražati dejstva in pravilno naziranje stvari v njih okolici, privaja jih h gotovi stopnji tehniške spretnosti in jih pripravlja k razumevanju krasote v prirodi in v umetniških delih. Tako bode šolska vzgoja, ki se je doslej samo brigala za nrvnost in razum, harmoniško popolnjena z estetiško vzgojo.“

Mislím, da je avtor bolj primerno označil namen risanja v ljudski šoli kakor nove učne osnove, ki jih je izdalo ministrstvo

—b—

—a. **O pouku lepega vedenja** je poročala zadnja številka lanskega „Popotnika“. To je predmet, ki se pri nas Slovencih malo uvažuje, a je ravno pri nas važen, ker je večina naših dijakov kmetskih in delavskih staršev. Na hrvatskih srednjih šolah daje ravnateljstvo sobo v zavodu na razpolago, kjer imajo dijaki šolo za ples in lepo vedenje. Zato je tudi znano, da se hrvatski izobraženci veliko lepše in sigurnejše obnašajo v družbi nego mi.

Poznam tudi med Slovenci srednješolskega učitelja, ki pazi pri svojih dijakih na lepo vedenje. V vsakem razredu, kjer ima nanovo opraviti, pokaže dijakom v prvi uri, kako se morajo prikloniti, če pridejo h katedru, kako morajo pozdraviti na ulici, kako se izogibati itd. K posnemanju teh navodil navaja dijake približno s temi mislimi: „Predmet, katerega se pri meni v šoli učite, boste kmalu pozabili. Tudi v življenju ne odločuje samo znanje, ampak v veliki meri tudi vedenje in nastop. To pa si pridobite le, ako se že od mladih let v tem vadite.“ Dečki si radi dajo dopovedati, od začetka so nekateri prav nerodni, da se jim tovariši smejejo, za kar pa učitelj zasmehljivce resno opomni, kmalu pa postanejo sigurni in na ulici pozdravljajo prav po kavalirsko. Seveda jim učitelj ravno tako odzdravlja. Tako bi morali delati vsi.

Šolska higijena.

— 1. **Potreba kisika za duševno delo.** W. H. Burnham v časniku „Journal of Ed. Psych.“ navaja, da je na delovanje nervov možgan absolutno potrebno mnogo kisika. Čim hitreje ima delovati nervni sistem, tem več kisika je treba. Popolnoma nehalo možgani delovati, če je samo 8% kisika v zraku. Polipi v nosu in dihalnih aparatih zelo škodujejo funkciji možganov. Tudi v slabem zraku peša hemoglobin v krvi. — Torej čistega zraka v šole, zlasti pozimi; s čistim zrakom se poboljšajo učni uspehi in prihaja veselje v srce

Vpliv električnih tokov na človeško telo. V ta namen so se v nekaterih švedskih šolah upeljale posebne priprave, ki so omogočile, da je električni tok stalno vplival na učence enega in istega razreda. Sedaj, po več letih so prišli zdravniki do zaključka, da so se „elektrovani“ otroci v tem času krepkeje in hitreje razvijali ter uspešneje napredovali. V istini se sedaj zanimajo angleške šolske oblasti za to stvar.

Antikenotoxin je protistrup napram utrujenosti. Izumil ga je Weichhardt. Sedaj se je poizkušalo ž njim pri učencih. Vpliv se je kazal že zunaj. Otroci so ostali pri pouku sveži in število na pogreških v računskih nalogah je bilo pri istih, ki so bili pod vplivom antikenotoxina, izdatno manjše, nego pri drugih. Preparat se razprši v sobi.

— 1. **Higijenična pravila za hranjenje šolske mladine** je podal dr. J. Sim. Wallace na konferenci o tem predmetu v londonskem Guildhallu dne 13. maja 1912: Najvažnejši princip higijene je, da je hrana taka ali tako pripravljena, da odhaja iz ust v hranilni sistem v higijeniškem stanju. Neopaženje tega pravila povzročuje uničevanje milijonov zob in mnogo bolezni v ustni votlini. Podrobni migljaji za uvaževanje tega pravila so sledeči: 1. Otroci morajo dobivati močnato hrano vedno v takšni obliki, ki sili k uspešnemu žvekanju. Tudi belančevina se jim mora podajati v takšni obliki, na pr. kuhano meso, ribe, slanina. Mleka ali njega zamen jim smemo dajati le v mali množini. 2. Jela morajo biti tako razvrščena, da sledi po mehki, škrobni ali sladkorni hrani takšna, ki čisti usta, torej po močnatih jedeh sadje. 3. Trikrat na dan je dovolj jesti, to mnogo bolj prija ustom in želodcu kakor pa majhne porcije v kratkih obrokih. Sladke jedi se ne smejo jesti med obedom ali neposredno pred spanjem, tudi mleko ne. Slaščičarne so nevarne. Zato bi naj bila hrana za otroke vedno taka, da ne vzbuja v njih pohote za sladkimi jedmi.

— 1. **Potreba posebnih šolskih zdravnikov nevropatologov.** Dr. Lad. Haškovec opozarja v svoji „Revue“ na množično samomore mladine, na elementarne bolezni, ki so sploh premalo znane in uvaževane ali slabo razlagane, na nenavadne narave z moralnimi nedostatkami — na drugi strani na primanjkanje pomožnih šol in vzgojnih zavodov. Treba je razdeliti vzgojno nalogo učiteljev. Zdravnika bi ne smelo manjkati v nobenem učiteljskem zboru; njemu bi se morala izročiti skrb za telesne, normalne in bolne strani učenec. Dosedanja institucija šolskih zdravnikov je pomanjkljiva, ne uvaja se po dalnih, idejnih in znanstvenih principih in po resnični potrebi, ampak čisto slučajno. Šolski

zdravnik ne sme biti samo higijenik in profilaktik, moral bi biti tudi nevrolog. Doslej se malo brigamo za psihonervovne organizacije posameznikov v šoli in v družbenem življenju. Ni dovolj vedeti, da je učenec tako in tako velik, takšne polti, da ima to rast in tako široko oprsje itd., ampak morali bi poznati njegove nagone, njegov značaj, njegov temperament, njegovo čutenje in naklonjenosti, harmonijo med telesnimi in duševnimi funkcijami.

—**1. Srčne hibe šolskih otrok.** Dr. Meyer je konstatiral na berlinskem shodu za šolsko zdravilstvo, koliko se ima znanost zahvaliti proučevanju in preiskovanjem šolskih zdravnikov Hryopija, skoliosa in anemija ne veljajo več kot bolezni, ki bi jih šola povzročala, ker je sedaj dokazano, da so otroci trpeli na teh hibah še pred vstopom v šolo. Letna poročila šolskih zdravnikov izkazujejo znaten postotek srčnih hib. Od 5831 berlinskih otrok jih je stopilo v šolo 51, t. i. 0·90% z organiško spremembo srca v šolo; pri 29 otrokih je ta sprememba datirala od rojstva. Ostalih 32 otrok si je nakopalo srčno hibo po škrlatici, davici in Basedowovi bolezni, vsled revmatizma v zglobovih itd. Po najnovejših raziskavanjih tudi navadne dobree slabo vplivajo na srce. Zato bode treba kontrolirati pri otrokih tudi po prestanih dobree srce in potem urediti po uspehih preiskovanja telovadbo teh otrok. Otrok s srčno napako ne prenaša mrzle kopeli, daljših pohodov in truda pri plavanju; ali ni treba, da bi se teh užitkov popolnoma odrekel, treba je samo zmernosti brez sentimentalnosti, ki povzroča često hipohondrijo.

Zanimivo je to, da se najčeseje opaža srčna napaka pri slaboumnih otrokih: od 2281 otrok na berlinske pomožne šole jih je trpelo 1·80% na srčni napaki.

Šolske in učiteljske vesti.

—**s. Bivši učitelj** Jože Schrötter je postal podžupan glavnega mesta češke zemlje, Prage.

—**s. Uradna stanovanja učiteljev** so v Avstriji navadno pomanjkljiva. Tudi ni nikjer določeno, kako veliki morajo biti posamezni prostori. Drugače je to na Nemškem. Tako je velika vojvodina Oldenburg nedavno uredila stanovanja učiteljev takole: Vsak definitivno nastavljen učitelj ima pravico do stanovanja, ki mora obsegati vsaj te-le prostore: obiteljsko sobo z 19—20 m² poda, obiteljsko sobo s 14—15 m², sobico za učiteljevo proučevanje z 11—12 m², dve spalnici po 14—16 m², spalnico z 11—12 m², cementirano klet z 10—16 m², kuhinjo od 10—20 m², poseben zahod, prostor za kurjavo, pri selskih šolah tudi hlev in pod in pralnico z 10 m², 3 sobe in 1 spalnica morajo imeti peč.

—**s. Petindvajsetletnico** je obhajalo dne 3. novembra 1912 deželno učiteljsko društvo „Ukrajinska Škola“ o Černovicih (Bukovina). Poročila o delovanju društva v teh letih ni bilo Ukrajinsko šolstvo in ukrajinska narodnost v Bukovini zelo peša. Poljakov je izkazalo zadnje štetje za 340/0, Rumunov za 19·120/0, Ukrajincev samo za 2·40/0 več kot l. 1900. Najbrž je vodstvo naroda nesposobno. Krivo bo pa tudi učiteljstvo, ki se ne vzgaja na narodni podlagi.

—**s. Novost.** Ni dolgo tega, kar je ministrstvo za bogočastje in nauk podelilo naslov „ravnatelja“ nekemu učitelju na Gor. Avstrijskem in dvema učiteljema v Šleziji. Doslej se je ta naslov podeljeval samo nadučiteljem.

—**s. Draginjnsko doklado** je dovolil dne 23. decembra 1912 moravski deželni zbor moravskim učiteljem, in sicer dobijo: 1. provizorni učitelji in učiteljice brez izpita usposobljenosti 100 K, 2. učitelji brez družine 180 K, 3. oženjeni učitelji brez dece 240 K, 4. učitelji z enim ali dvema otroki 340 K, 5. učitelji z več otroki 400 K; definitivne učiteljice ročnih del prejmejo 120 K, provizorne 100 K, a one ki imajo manj od 10 ur samo 70 K. — Za to doklado je treba 2,300.000 K. Doklada se izplača v dveh obrokih, in sicer 1. maja in 1. oktobra.

—s. **Freisinn in učiteljstvo.** Kako malo ima učiteljstvo pravih prijateljev tudi med takozvanimi „liberalci“, sirovimi naturami, ki čez svojo duševno praznost mečejo raztrgano mantiljo svobodomiselnosti, pokazal je v zadnjem zasedanju tudi koroški deželni zbor. Koliko gorkih je tu slišalo učiteljstvo! — Med „liberalnimi“ sklepi tega Dobernikovega in Steinwenderjevega zakonodajnega telesa se nahajajo tile: 1. Na meščanskih šolah se ima ukiniti pouk v fraucoščini. 2. Deželne in okrajne konference imajo l. 1913 odpasti in se imajo sezivati sploh samo vsako drugo šolsko leto. 3. Učiteljem se dovolijo denarne podpore samo v najnujnejših slučajih. 4. Remuneracije za učitelje se kolikor mogoče omejijo. — Koroškim učiteljem priporočamo, da se še dalje mučijo za „Freisinniges Germanentum“.

— **Napredovanje pomožnega šolstva na Dunaju.** Dunaj je imel do začetka tekočega šolskega leta samo eno pomožno šolo z 9 razredi in 153 otroki. To število seveda ne zadostuje in zato so po posebnem raziskovanju, ki je dognalo, da je v raznih dunajskih šolah še 937 slaboumnih otrok, sklenili v mestnem svetu začetkom šolskega leta 1912/13 odpreti na Dunaju še šest novih pomožnih razredov, in to v 2., 10., 14., 16., 20. in 21. okraju. Letos se je odprl samo prvi razred, ali kmalu bodo sledili ostali razredi, ali kmalu bodo sledili ostali razredi, tako da bode imelo naše glavno mesto razen devetrazrednih šol tudi 6 štirirazrednih šol. Doslej plača stroške za te šole Dunaj sam, ali pripravlja se zakon o pomožnem šolstvu v N. A. Za leto 1912/13 namreč se pomnožijo stroški za 59.000 K. — Plemenito delo dunajskega sveta je za razvoj pomožnega šolstva v Avstriji velikega pomena. Doslej je prednjačil Gradec s tremi pomožnimi šolami in 19 razredi. Sedaj je Dunaj zopet v tem oziru na prvem mestu.

Srednje in višješolski vestnik.

—r. **Nemška vseučilišča** so imeli leta 1912 skupno 63.884 slušateljev. V Berlinu jih je bilo 12.508 (819 dam); v Monakovem 7568 (434 dam), v Lipskem 5925 (189 dam), v Bonnu 4704 (382 dam), v Freiburgu 3413 (215 dam), v Halleu 3015 (100 dam), v Breslavi 3012 (195 dam) itd., najmanj jih je bilo v Rostocku 1067 (68 dam). — Mnogo manj slušateljev je bilo po tehnikah. Monakov 2754, Berlin 2493, Darmstadt 1384, Draždane 1266 itd.

—s. **Čuden pojav.** Na kazanskem vseučilišču so sedaj nezasedene: na hist.-fil. fakulteti 3 stolice, na fiz.-mat. fak. 3 stolice, na pravni fak. 7 stolic in na med. fak. 5 stolic.

—s. **Omejitev študija.** Državna zveza društev srednješolskih učiteljev je sklenila na shodu na Dunaju predložiti vladi, naj dovoli učiteljskim zborom, da smejo izdati učencem 4. razreda izpričevalo o uspešnem obisku nižje srednje šole, četudi ti učenci ne bi mogli vstopiti v višje razrede. Tako bi se onemogočilo slabo nadarjenim učencem, da se mučijo na višjih šolah. Priprava za razne stanove bi bila dovolj dosežena že v nižjih gimnazijah in realkah.

Šolstvo na slovanskem jugu.

Skupščina učiteljskega udruženja v Srbiji se je vršila od 5. do 8. avgusta l. l. v Belgradu. Skupščina je imela posebno slovesen značaj, ker se je vršila prvič v „Učiteljskem domu“.

Učiteljski dom je krasna stavba na oglu dveh glavnih ulic. Vlada je prispevala s 50.000 dinarji, občina belgradska pa z 20.000 dinarji. Razun tega so priskočili tudi mnogi rodoljubi in prijatelji učiteljstva. Učiteljski dom ima 3 nadstropja, v njem je penzije za učiteljske otroke, zbirka narodne umetnosti, zbirka učil, stalna šolska razstava, prostori za upravo in za skupščino.

Skupščina je bila dobro obiskana. Zastopani so bili na njej Čehi, Poljaki in Rusini kot odposlanci Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji. Posebno povabljen je bil in je tudi prišel češki pedagog Jos. Ulehla, ki je lani slavil svojo 60letnico.

Na skupščini so se soglasno sprejeli predlogi Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji:

1. Da se osnuje slovanski učiteljski posredovalni urad, ki bi združil slovansko učiteljstvo v prosvetnem in kulturnem delu; dajal bi podatke o slovanskem šolstvu, o pedagoški književnosti, o življenju slovanskih narodov.

2. Ustanovi se glasilo kot organ tega urada.

3. Učiteljstvo naj spoznava slovanske jezike. Naj se omogoči češkim učiteljem bivanje v Srbiji in narobe.

4. V Belgradu naj se osnuje slovanska pedagoška knjižnica.

5. Posredovalni urad naj čim prej preskrbi vzporedne slovarje slovanskih jezikov. Čeh J. Ulehla je govoril obširno, kako bi se srbska šola oslobodila od nemškega vpliva. Učiteljstvo naj zbira material za prirodopis srbskega otroka, ki bi bil podlaga prave narodne šole.

Skupščine se je udeležil vse tri dni srbski minister prosvete Ljuba Jovanović in šolski referent dr. Rajičić. Minister je sodeloval pri razpravah. Drugi dan je sprejel slovanske goste in se dolgo z njimi živo razgovarjal. Bil je tudi na banketu v čast slovanskim gostom.

V— po „Šk. Gl.“

—a. **Skupščina srbskih učiteljev v Turčiji** se je vršila od 20. do 23. junija l. l. v Skoplju. Prva točka dnevnega reda je bilo snovanje učiteljskega glasila. Sklenilo se je, naj odbor tekom leta pripravi vse potrebno za izdajo lista in pridobi sotrudnikov. Člani zveze pa naj pošljejo svoje prispevke.

Druga točka je bila ustanovitev učiteljske denarne zadrage. Naložilo se je odboru, da temeljito preuči projekt, naj se založi 1000 akcij po 100 K, ki bi se vplačali v mesečnih obrokih. Vpisovanje se je takoj začelo in se je še isti dan razpečalo 120 akcij.

Potem se je pretresala nova „Uredba“, s katero učiteljstvo ni zadovoljno, ker zahteva skušnje od učiteljev, ki že po več let služijo brez skušenj. Sprejela se je resolucija, naj učitelji, ki so vstopili pred l. 1905, sploh ne delajo nič skušnje več. Učitelji, ki so vstopili po l. 1905, toda pred l. julijem 1910, (odkar velja nova naredba), naj delajo samo praktičen izpit, poznejši pa tako, kakor zahteva „Uredba“, namreč maturo in praktičen izpit.

Skupščine so se udeležili zastopniki vseh učiteljskih društev, razun bitoljskega in pilepskega.

Prosvetno delo v novoosvobojenih srbskih krajih. Po junaških delih, ki so jih izvršili Jugoslovani v balkanski vojni, sledila bodo prosvetna podjetja dostojna junaških uspehov na bojnem polju. O tem delu v Stari Srbiji se je izjavil Mirko Popović, načelnik ministrstva prosvete v Srbiji, tako:

„Ko naša zmagovalna vojska in za njo naši državniki dovršijo svoje posle in se določijo meje, začnemo mi prosvetni delavci svojo akcijo. Detaljnega programa prosvetne politike še nismo izdelali, toliko pa lahko rečem, da bomo največjo skrb posvetili narodni ljudski šoli, katere bomo ustanavljali v čim večjem številu. Učni jezik bo seveda srbski, ker tega ovladajo vsi prebivalci, tudi Arnavti. Vendar bomo se ozirali na posamezne konfesije po krajevnih in etnografskih posebnostih. Ker je tamošnji narod žejen prosvete in ker ga bomo morali z intenzivnim delom izenačiti z narodom v Srbiji in ga tako tudi duševno osvoboditi, smo pripravljene na velike žrtve ne samo v denarju, ampak tudi v človeškem materialu ter bomo v onih krajih angažirali svoje najboljše učne moči. Naš uradniški penzijski fond stoji posebno dobro in zato imamo veliko porabnih učiteljev v penziji. Te lahko reaktiviramo doma, da tem več mlajših moči nastavimo tam.“

Tudi glede višjih šol v Stari Srbiji še ni določeno. Toda prepričan sem, da bo srbska vlada že zaradi velike potrebe uradnikov čim prej osnovala vsaj eno fakulteto ali pravno akademijo v Skoplju. Ker je tamošnje ljudstvo zelo naklonjeno praktičnim strokam, se bo najbrže obenem ustanovila politehnika ali kak drugi trgovski in ekonomski zavod. Tudi za to smer bo srbska vlada doprinesla žrtve, ker imamo v ta namen Kolarčev fond treh milijonov.*

V—, po „Šk. Gl.“

—r. **Dobrotnik.** Mostarski župan Mujaga Komadina je ustanovil v Mostaru konvikt za dijake siromašnih staršev, ki je stal 70.000 K. Vsako leto se potroši za gojence 30.000 kron. V zavodu je 40 dijakov, katere ustanovnik zalaga z vsem, kar potrebujejo. V zavodu so tudi trije sinovi utemeljitelja, ki so istotako podrejeni hišnemu redu kakor ostali in nimajo pred njimi prav nobenih prednosti.

Inostransko šolstvo.

—r. **Šolski zdravniki na Würtemberškem.** Na Würtemberškem se uvede sedaj povsod institucija šolskih zdravnikov. Uredovali bodo v javnih in privatnih ljudskih šolah, pa tudi v zabaviščih in jaslicah. V evidenci morajo imeti stanje šolskega poslopja, paziti morajo na higijenske zahteve pri pouku, na bolezni otrok in njih telesne nedostatke. V ta namen se vrši periodično preiskovanje otrok.

—r. **Proračun ruskega ministrstva prosvete** iznaša za l 1913 okroglo 136,700.000 rubljev, torej za 19¹/₂ milijona več nego lani. Od teh spada na višje šolstvo 7,700.000 rubljev, na srednje šolstvo 31,800.000 rubljev, na ljudske šole pa 56,100.000 rubljev, torej za 7,800.000 r. več nego lani. Za profesorje je namenjeno 186.000 v podporo posebnih proučevanj.

—r. **Ročna dela v vseučiliščih na Saškem.** Ročna dela so uvedena na Saškem v 22 od 23 semenišč, in sicer večinoma v dveh razredih. Povsod se nahajajo tudi potrebne delavnice. Pouk je neobvezen. Na teden se poučuje dve uri ali tri, včasih tudi šest.

—r. **Važnost posameznih predmetov ljudske šole.** V Monakovem izračunajo glavni red učencev ljudske šole tako, da računajo verstvo in računstvo trikrat, čitanje in spise dvakrat, vse druge predmete pa enkrat.

Štev. 807.

Prosvetna kronika.

Dvajsetletnica „Srpske Književne Zadruga“. Preteklo leto je obhajala „Srbska Književna Zadruga“ svojo dvajsetletnico. Društvo je mnogo mlajše od naše Slovenske Matice, toda veliko bolj razvito. Zadruga je ustanovljena 16. aprila 1892 kot plod nekaterih književnih delavcev, ki so želeli dvigniti ugled in vrednost srbske knjige. Že do konca l 1892 je dobila Zadruga 12.373 60 dinarjev temeljne glavnice od raznih kulturnih dobrotnikov, 15.688 dinarjev ustanovnine in 10.146 dinarjev navadne članarine. V 20. letu je Zadruga imela 1173 živih in 179 mrtvih „dobrotvorov“ (to je približno to, kar so pri Slovenski Matici ustanovniki), 1090 „osnivačev“ (ti plačujejo večjo članarino kakor je vrednost vsakoletnih knjig) in 7528 „ulagačev“ (to je članov z navadno članarino). Sedanjji predsednik Zadruga je Stojan Novaković, ki je tudi bil med njenimi prvimi ustanovniki.

V—.

Desetletnica „Prosvete“, kulturnega in prosvetnega društva za Srbe v Bosni in Hercegovini, se je vršila 8. in 9. septembra l. l. Do l. 1902 so bila le v posameznih mestih Bosne in Hercegovine srbska društva krajevnega značaja. Prosveta pa je postala centralna narodna organizacija. Od začetka se je bavila samo s podpiranjem dijakov srednjih in visokih šol. Kmalu pa je razširila svoj delokrog, snovala je poljedelske zadruge, pošiljala vajence v koristne obrti, podpirala sokolska in antialkoholna društva, ustanavljala knjižnice in otvarjala analfabetske tečaje. L. 1912. je imela Prosveta 76 po-

družnic in 279 poverjenikov, 5471 podpornih članov (70 h mesečno), 1180 ustanovnikov (150 K enkrat za vselej) in 114 dobrotnikov (nad 500 K). V 10 letih je nabrala 1.310.173,42 K, izdala je za dijake in vajence 534.482,29 K, za kulturne svrhe pa 221.059,12 K, v celoti 761.039,19 K. Zadnji proračun znaša 160.000 K, a bo se moral prekoračiti, ker je nad 500 samih srednješolskih prošenj za štipendije. V. po „N. Vasp“.

—s. **Kulturo Dancev** osvetljuje fakt, da so v zadnjem času na Danskem osnovali 70 višjih narodnih šol (nekakšna ljudska univerza). Te šole obiskujejo 6 zimskih mesecev mladeniči, 4 letne mesece pa mladenke.

—s. **Umetniški zakladi Čehov** se imenuje zbirka reprodukcij čeških arhitektur, plastik, slik in izdelkov umetniške obrti, ki izhaja v zvezkih po 1 K 50 v v založništvu J. Štenca, Praga I, Salvatorska ulica 8. Delo bode epohalno in opozarjamo nanj vse prijatelje umetnosti.

—s. **Dobrotnik srbskega učiteljstva v Bosni**. Ni dolgo, kar je umrl v Serajevem trgovec Vaso Kraljevič. Zapustil je učiteljskemu društvu v Bosni 100.000 K; ostali imetek od 1½ milijona kron je zapustil srbskemu prosvetnemu društvu Prosvjeta v Serajevem.

—s. **Za javna predavanja** je potrošila Švedska l. 1885 15.000 kron, l. 1904 100.000 K, l. 1908 200.000 in letos že 350.000 K.

—s. **Poljski tisk**. Po statistiki jurnalista Jarkovskega je izhajalo l. 1912 čez 1050 poljskih revij in časnikov. Med temi je 175 dnevnikov in listov, ki izhajajo na teden vsaj tri- do štirikrat; na Ruskem jih izhaja 44, v Avstriji 51, na Pruskem 43, v Ameriki 37.

Razne vesti.

—r. **Pouk o abstinenci** se bo uvedel na moravskih ljudskih, meščanskih in srednjih šolah.

Šole Češke Šolske Matice. V Matične šole so sprejeli letos na Češkem 6421, na Moravskem 925 in v Šleziji 2142 učencev. V šolske vrtnice je stopilo na Češkem 2907 otrok, na Moravskem 1789 in v Šleziji 3229. V gimnazijo v Orlovi hodi 210 učencev, v žensko obrtno šolo v Prahaticih 14 učenk. Skupno torej pohaja Matičine šole 14.736 učencev.

Osemdesetletnico je obhajal nedavno viljem Wundt. Ob tej priliki imenoval ga je zavod za eksperimentalno pedagogiko in psihologijo v Lipskem za svojega prvega častnega člana.

Švicarska razstava l. 1914, bo imela tudi sekcijo za pouk in vzgojo.

—s. **Tečaj laiške moralke** za otroke brez vere priredi „Svobodna misel“ v Pragi. Sprejemali bodo otroke čez pet let stare.

—s. **Profesor Fr. Dlouhý** je umrl 18. oktobra v Brnu, kjer je bil profesor na učiteljišču. Bil je znan češki pedagog in pisatelj. Posebno se je odlikoval v boju zoper Hirnove predloge.

—s. **Mamin-Sibirjak**, ruski pisatelj, je umrl dne 15. novembra 1912 v 61. letu svoje starosti. Njegovi „Uralski razkazi“, „Bratja Gordjejevi“, „Zlato“ so mu oslavili ime. Odlikoval se je zlasti kot mladinski pisatelj.

Mala poročila.

Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“. Odbor poroča: Dne 3. decembra pret. leta je umrl član Josip Jungmair in 26. decembra Jakob Eisenle. Plačati je torej za 107. in 108. smrtni slučaj, za vsakega po 2 K. To vsoto je gotovo odposlati tekom meseca januarja 1913 obenem z doneskom za rezervni zaklad in za upravo, t. j. skupaj po 7 K. Leta 1912 je imelo društvo 10 smrtnih slučajev.